

Les parts del cos en català i en mandinga: influències de categorització entre L1 i L2

TREBALL DE FINAL DE GRAU

Paula Marcé Serra

TUTORES: LLUÏSA GRÀCIA I CARLA FERRERÓS
GRAU EN LLENGUA I LITERATURA CATALANES
FACULTAT DE LLETRES, UNIVERSITAT DE GIRONA
JUNY DE 2018

1. Introducció

Els éssers humans, per entendre i interpretar la realitat que els envolta, agrupen i organitzen la informació que reben en grups d'entitats, és a dir, en categories i assignen una etiqueta diferent a cada categoria semàntica. Així doncs, la categorització és el procés que consisteix a diferenciar i ordenar les entitats de la realitat, per facilitar la seva comprensió. Convé subratllar que cada comunitat té una manera diferent de categoritzar la realitat i són les llengües les que reflecteixen aquesta diversitat.

Aquest treball se centra en l'estudi de la categorització i de l'etiquetatge de les parts del cos en català i en mandinga, amb l'objectiu de determinar si el fet d'estar en contacte amb una llengua i una cultura que no és la pròpia pot provocar possibles influències de la L1 a la L2 i de la L2 a la L1. Per exemple, en català hi ha dues paraules per designar 'braç' i 'mà': *braç* i *mà*, i en mandinga hi ha una paraula que designa la totalitat de l'extremitat superior: *búloo*. Hi hauria una influència de la L1 a la L2 si els parlants mandingues designessin, en català, tota l'extremitat superior com a *braç* o com a *mà*, és a dir, categoritzessin aquesta part del cos de la mateixa manera que en mandinga. En canvi, hi hauria una influència de la L2 a la L1 si aquests parlants designessin, en mandinga, la part final de l'extremitat superior d'una manera concreta, i la part que abasta des de sota l'espatlla fins al canell d'una altra, és a dir, de la mateixa manera que en català.

El mandinga és una llengua nigerocongolesa que pertany a la família mandé, i es parla principalment al Senegal (sobretot al sud), a Gàmbia i a Guinea-Bissau. És interessant estudiar i comparar aquestes dues llengües perquè els trets culturals de les dues comunitats de parlants són totalment diferents i això pot influir en la categorització semàntica de les parts del cos. A més, el mandinga és una llengua de la immigració molt present a Catalunya i, per tant, la comparació amb el català també serà interessant per la transferència dels resultats que hi pot haver.

1.1. Hipòtesi i objectiu

Aquest treball parteix de la hipòtesi que el contacte amb una segona llengua i una segona cultura pot influir la categorització semàntica de les parts del cos. Per tant, creiem que hi haurà influències de la L1 a la L2 i de la L2 a la L1 segons l'edat i el temps d'estada a Catalunya dels informants, entre altres factors.

Aquesta influència pot succeir en els casos en què el mandinga etiqueta més categories que el català i en els casos en què el català etiqueta més categories que el

mandinga, per diferents motius:

- En primer lloc, el fet que els parlants no tinguin la mateixa competència lingüística en mandinga i en català pot provocar influències. Segurament, els parlants més joves que han estat escolaritzats a Catalunya, utilitzen la llengua materna en molt pocs àmbits, així doncs, només coneixen els mots considerats bàsics i no aquells que etiqueten categories que no existeixen en català. Però això pot succeir exactament a la inversa: els parlants més grans, possiblement, utilitzen el mandinga en més àmbits i, per tant, no coneixen aquells mots catalans que etiqueten categories que no existeixen en mandinga.
- En segon lloc, el fet d'atribuir més prestigi a la llengua d'acollida també pot generar influències entre les llengües d'estudi. Segurament, els parlants mandingues consideren que una llengua que té més categories és més prestigiosa i, per tant, millor i més precisa. Convé afegir, però, que sempre es fixen quan hi ha més categories en la llengua apresada, i mai quan hi ha més categories en la llengua pròpia.

Com hem esmentat anteriorment, l'edat, el temps d'estada a Catalunya, el nivell d'estudis, etc. poden influir la categorització de les parts del cos, ja que, possiblement, un parlant que porti més anys a Catalunya categoritzarà moltes parts del cos de la mateixa manera que en català, a diferència d'un parlant que acabi d'arribar. Així mateix, un parlant jove que hagi estat escolaritzat, segurament, coneixerà un vocabulari concret i categoritzarà les parts del cos d'una manera totalment diferent, en relació amb un parlant més gran que no hagi estat escolaritzat. Aquest mateix fet també succeeix amb els autòctons: els catalans que hagin estat escolaritzats faran distincions més tècniques com ara *cap*, *tronc*, *extremitats*, i els més grans o no escolaritzats potser diran *cap*, *cos*, *braços* i *comes*. Per tant, no és només una qüestió d'etiquetatge, sinó també de categorització, com veurem més endavant.

Així doncs, l'objectiu del treball és esbrinar com categoritzen semànticament les parts del cos en mandinga i en català uns informants concrets, que tenen el mandinga com a L1 i el català com a L2, amb la finalitat de determinar si hi ha influències entre les dues llengües en els casos en què la categorització és diferent. S'ha de tenir en compte que, tot i afirmar que el català és la segona llengua, gairebé tots els informants parlen altres llengües com el fula, el wòlof, l'anglès, el castellà, etc. i aquestes llengües, possiblement, també influeixen tant la categorització en la L1 com en la que fan en català.

Per assolir aquest objectiu, analitzarem primer el lèxic i la categorització semàntica

de les parts del cos en català i, després, farem el mateix amb la llengua mandinga. Aquesta anàlisi permetrà, en primer lloc, fer una comparació entre les dues llengües per determinar les diferències de categorització entre el català i el mandinga. En segon lloc, la farem servir per comparar-la amb les dades obtingudes a través de les entrevistes i així poder verificar la hipòtesi del treball.

1.2. Estructura del treball

El treball s'estructura de la manera següent: en primer lloc, farem una breu presentació sobre el fenomen de la categorització en general. En segon lloc, exposarem la metodologia que hem seguit per elaborar el treball i, per tant, les proves que hem realitzat als informants mandingues. En tercer lloc, ens centrarem a descriure la categorització semàntica de les parts del cos en català i en mandinga, i en farem una anàlisi contrastiva. Finalment, després de realitzar les entrevistes als informants, extraurem els resultats de les proves i exposarem les conclusions del treball.

2. Estat de la qüestió: la categorització¹

Una de les teories cognitivistes, que ha elaborat la psicòloga Eleanor Rosch els anys 70, és la teoria de la categorització o *teoria dels prototipus*. Lakoff (1987) va subratllar la importància d'aquesta teoria per una Semàntica Cognitiva, atès que creu que és imprescindible saber com funciona la categorització a nivell global per conèixer el funcionament de la categorització lingüística.

Com hem avançat anteriorment, la categorització consisteix a agrupar i ordenar els objectes de la realitat segons les seves semblances o diferències i, d'aquesta manera, es pot utilitzar una informació d'algun membre de la categoria per identificar els altres membres. Així doncs, la categorització és una de les habilitats cognitives bàsiques per a la supervivència de qualsevol sistema biològic. Segons Rosch i el seu equip (1976, 1978) hi ha dos principis generals que expliquen com funcionen les diferents dimensions de la categorització humana.

Per una banda, *el principi d'economia cognitiva*, que es relaciona amb la dimensió vertical de la categorització. Segons aquest principi, els ésser humans intenten aconseguir la major quantitat d'informació de l'entorn amb el mínim esforç, per aquesta raó, agrupen en categories els objectes que s'assemblen, en comptes d'ordenar-los individualment.

¹ Per a aquest apartat, vegeu Valenzuela *et al.* (2012: 52-68).

Per altra banda, *el principi de l'estructura del món percebut*, que es relaciona amb la dimensió horitzontal de la categorització. Segons aquest principi, els humans es fixen en les característiques que concorren en el món que els envolta i, per tant, la categorització de la realitat es fa tenint en compte l'estructura del món i no de forma arbitrària.

2.1. La dimensió vertical de la categorització: la Teoria del Nivell Bàsic

La dimensió vertical es relaciona amb el nivell d'inclusió dels membres que formen una categoria. En aquest tipus de jerarquies, els elements que formen la taxonomia s'ordenen de més general a més específic i, per tant, es creen relacions d'hiponímia entre les categories, com per exemple: animal – mamífer – caní – gos – terrier – fox terrier (Valenzuela *et al.*, 2012: 54). Així doncs, cada element s'inclou en les categories que el precedeixen, i el nivell superior inclou totes les categories dels nivells que hi ha per sota.

Rosch i el seu equip (1976) van descobrir que no tots els nivells taxonòmics són igual d'importants per a la cognició humana, per això proposen tres nivells de categorització. El nivell més rellevant per als humans és el que s'anomena *nivell bàsic* (en el cas de l'exemple anterior, 'gos'), atès que ofereix molta informació amb un esforç cognitiu mínim i, per tant, els membres d'aquest nivell són els que s'identifiquen més ràpidament. Per sobre del nivell bàsic, hi ha el *nivell superordinat* ('animal') que ofereix una informació massa general i per tant, requereix un gran esforç cognitiu. En aquest cas, els integrants de la categoria 'animal' presenten unes característiques molt diferents. I per sota hi ha el *nivell subordinat* ('fox terrier') que també requereix un esforç cognitiu costós, ja que és massa específic. En aquest cas, les categories que se subordinen a una mateixa categoria sí tenen unes característiques coincidents, per aquesta raó, no són fàcils de distingir.

2.2. La dimensió horitzontal de la categorització: la Teoria dels Prototipus

La dimensió horitzontal es relaciona amb la representativitat dels elements que formen la categoria, és a dir, els elements de la realitat estan relacionats entre sí segons les seves característiques. Tot i així, no tots els membres que formen la categoria tenen els mateixos trets: n'hi ha de més representatius que altres. Segons Rosch (1978), un prototipus és l'element més representatiu d'una categoria, ja que comparteix més característiques amb els altres membres. Ara bé, no tots els elements comparteixen les

mateixes característiques amb el prototipus i, per aquest motiu, s'estructuren de forma gradual en l'escala de prototipicitat. En conseqüència, com més característiques comparteixi un membre de la categoria amb el prototipus, més proper al prototipus estarà en l'escala de prototipicitat. Per exemple, un pit-roig és un membre molt proper al prototipus (canari), en canvi, un pingüí és un membre molt perifèric de la categoria 'ocell' (Ferrerós, 2015: 25).

Ara bé, convé subratllar que no hi ha fronteres clares entre categoria i categoria: només hi ha membres prototípics i membres marginals. Aquests últims poden compartir característiques amb elements que pertanyen a dues categories diferents. Per exemple, el dofí és un mamífer, però viu a l'aigua, com els peixos, que pertanyen a una altra categoria (Ferrerós, 2015: 25).

Com que la definició de prototipus no és suficient per entendre la dimensió horitzontal de la categorització, hem de tenir en compte els conceptes següents: els *efectes prototípics* i la *semblança de família*.

Els éssers humans creem una imatge mental que té totes les característiques pròpies de la categoria, i pot correspondre's amb algun dels seus membres, per això s'ha creat el concepte d'*efectes de prototipicitat*. Per tant, com més s'assembli un element al prototipus, més ràpidament el reconeixem com a membre d'una categoria. Per aquest motiu, reconeixem més fàcilment *canari* com un membre de la categoria 'ocell', que *pingüí* (Valenzuela *et al.*, 2012: 57). I el concepte de *semblança de família* vehicula la idea que els membres d'una categoria no han de compartir totes les característiques d'aquesta, sinó que poden compartir només un tret distintiu o compartir-ne amb alguns membres i amb altres no. Per exemple, el *pingüí* no comparteix la característica de 'poder volar' amb la majoria dels membres que s'integren dins la categoria 'ocell', però sí amb l'*estruç* (Valenzuela *et al.*, 2012: 57).

A més a més, convé destacar el paper que té el coneixement enciclopèdic en la categorització: l'element del nivell bàsic en la dimensió vertical i el prototipus en la dimensió horitzontal poden variar segons els parlants i les situacions. Per exemple, un veterinari considerarà nivell bàsic 'fox terrier' i no pas 'gos', i un fuster considerarà nivell bàsic 'martell de bola' o 'martell de punta' i no 'martell' (Ferrerós, 2015: 29; Valenzuela *et al.*, 2012: 59). Pel que fa a la dimensió horitzontal, el prototipus d'ocell seria un canari o un periquito si ho contextualitzem dins del grup dels animals de companyia, o seria un àguila o un falcó si parlem de la fauna autòctona del Pirineu (Ferrerós, 2015: 29). Per tant, hem de tenir en compte la diferència entre el *coneixement lingüístic* i el *coneixement*

enciclopèdic, que donen lloc al *significat lingüístic*, que és denotatiu, i al *significat enciclopèdic*, que s'adquireix a través de l'experiència vital (Valenzuela *et al.*, 2012: 59).

3. Metodologia

Tal com hem avançat a la introducció, les llengües d'estudi són el català i el mandinga. L'any passat vam fer una breu comparació entre aquestes dues llengües i vam descobrir que presentaven algunes divergències molt interessants, és per això que les hem escollit. És habitual que les entrevistes per obtenir dades es duguin a terme en les llengües que són objecte d'estudi, però, en alguns casos, hem hagut de fer l'entrevista en castellà, ja que els informants tenien dificultats per expressar-se en català. Tot i així, aquest fet no ha afectat l'anàlisi, perquè la majoria de les categories de les parts del cos en català que hem triat eren les mateixes que en castellà (Alcázar, 2015).

Les dades del català i el mandinga procedeixen de la tria de mots que hem fet a partir del diccionari de Creissels (2012), de dues tesis: Crous (2009) i Ferrerós (2015), també d'un treball del curs passat, i les hem completat amb els resultats obtinguts en les entrevistes. La tria respon a un seguit de criteris, els quals exposarem a continuació. En primer lloc, hem seleccionat algunes parts internes i externes del cap, el tronc i les extremitats, que són les que presenten més diferències de categorització en les dues llengües d'estudi. En segon lloc, hem tingut en compte els mots considerats més habituals per a la majoria de catalanoparlants i, per tant, propis d'un registre estàndard. Això no obstant, en alguns casos ha estat difícil establir la frontera entre les paraules d'ús comú i les d'ús especialitzat: per exemple, el substantiu *tronc* serà utilitzat per informants més joves, en canvi, els parlants més grans no l'usaran de forma habitual.

Un cop obtinguts els mots de les parts del cos i el seu significat, hem fet passar una sèrie de proves a uns informants, que hem creat per elaborar el treball². La primera prova consisteix a fer un breu llistat de les primeres parts del cos en què pensen els informants, amb la finalitat de conèixer les paraules considerades més rellevants. En la segona prova han de traduir un seguit de paraules del català al mandinga per saber el significat i la relació que poden tenir. A més a més, també serveix per veure si en una prova metalingüística com és una traducció hi pot haver més influència de la L2, que en una prova més espontània. La tercera prova consisteix a realitzar una tasca de coloració per a les parts externes del cos, i així conèixer la seva extensió, ja que algunes no tenen unes

² Vegeu Annex 1.

fronteres gaire precises (Enfield, Majid i Van Staden, 2006: 137-147). La quarta prova que han de passar és la de les fotografies: els informants han de respondre què veuen en una imatge concreta on apareix una part del cos. Aquesta prova és més espontània, a diferència de la de traducció i, per tant, és possible que hi hagi menys influència de la L2. I finalment, la cinquena prova torna a ser la de traducció; però, en aquest cas, han de traduir les paraules del mandinga al català per veure si la L1 influeix la L2 en una prova metalingüística. Cal destacar que hem separat les dues proves de traducció perquè una pugui afectar el menys possible l'altra. A part d'això, també hem establert un diàleg pausat amb l'informant. A partir d'un seguit de preguntes com: "dividiries l'esquena en diferents parts?" o "podries considerar *cos* i *tronc* com a sinònims?", l'informant ens ha explicat com conceptualitza les parts del cos i si coneix altres paraules. En aquesta prova pretenem obtenir respostes el més espontànies possibles, i poden ser totalment diferents de les respostes obtingudes a les proves anteriors, que són de tipus metalingüístic i, per tant, requereixen una reflexió sobre la llengua que no es dona en una conversa espontània.

La mostra està composta per vuit informants que van néixer a l'Àfrica i van arribar a Catalunya a partir dels 10 anys i, actualment, la majoria viu a la comarca de Girona. A partir de l'edat dels informants podem establir dos grups: un primer grup format per cinc parlants mandingues (dos nois i tres noies) que tenen entre 19 i 25 anys; i un segon grup format per tres parlants mandingues (un home i dues dones) que tenen entre 34 i 50 anys. Convé destacar que la majoria provenen de Gàmbia i Senegal, i tenen el mandinga com a llengua materna. No obstant això, dos informants provenen de Guinea-Bissau i tenen el malinké com a L1, que també és una llengua de la branca mandé. En conseqüència, el mandinga i el malinké són dues llengües diferents, per això molts dels mots de les parts del cos no coincideixen, tot i que, en alguns casos, les categories són les mateixes (Grimes i Grimes, 2000). És per això que ens centrarem sobretot en els sis informants que van néixer a Gàmbia o Senegal i tenen el mandinga com a L1.

Hem tingut en compte les variants de sexe, edat i nivell d'estudis, ja que pot haver-hi diferències en la informació que ens poden donar els diferents informants. Així doncs, segons els estudis que hagi cursat i l'edat que tingui, l'informant tindrà una idea o una altra de com categoritzar certes parts del cos o coneixerà un vocabulari concret. I també hem tingut en compte el sexe, ja que anatòmicament els homes i les dones són diferents i allò que ens puguin explicar sobre el cos humà també divergirà.

Cal remarcar que els informants i els mots de les parts del cos que hem escollit són relativament pocs, de manera que els resultats no són conclouents, i en un futur s'hauria

d'ampliar aquest estudi amb més informants i més paraules que hem deixat de banda per l'extensió del treball.

A continuació, presentem la taula amb les característiques dels parlants. Com que en aquest treball mantenim l'anonimat dels informants, aquests apareixen identificats amb un codi format per tres lletres: les dues primeres lletres del nom i la primera del cognom. I les inicials A.E. i S.E. es refereixen a “amb estudis” i “sense estudis”:

Nom	Edat	Sexe	Població d'origen	Població de residència	Nivell d'estudis	Any d'arribada a Catalunya	Llengües
BUJ	24	H	Gàmbia	Sant Pere Pescador	A.E.	2004	Català, castellà, anglès, alemany, mandinga, fula i wòlof
GUK	22	D	Gàmbia	L'Armentera	A.E.	2009	Català, castellà i mandinga
SAT	19	H	Gàmbia	Girona	S.E.	2016	Català, castellà, mandinga, anglès, wòlof i soninké
MAC	25	D	Guinea	Salt	S.E.	2011	Mandinga, castellà, francès i fula
MAT	21	D	Guinea	Salt	A.E.	2005	Mandinga, català, castellà i francès
MAY	34	D	Senegal	Salt	A.E.	2009	Català, castellà, francès, mandinga, anglès, wòlof, diola, bambara i fula
JAS	45	H	Gàmbia	Flaçà	S.E.	2002	Castellà, mandinga, català, anglès i fula
SAF	50	D	Gàmbia	Girona	A.E.	2003	Mandinga, català, castellà, anglès, francès, soninké i fula

4. Categorització de les parts del cos en català i en mandinga

La primera prova realitzada als informants consisteix a fer un breu llistat de les parts del cos en català, amb la finalitat de conèixer les paraules considerades més rellevants. En tots els casos, els termes que van escriure són mots morfològicament simples que fan referència a la part superior i davantera del cos humà: *ull, boca, nas, cap, mà, pit*, etc., a excepció de *cul* (MAC i SAF), *cama* (MAC i SAF), *peu* (BUJ, GUK i JAS) i *genoll* (GUK). A més a més, tots els termes fan referència a les parts externes del cos, excepte un: *estómac* (MAY). Aquest fet succeeix, segurament, perquè són les parts més visibles i, per tant, els mots corresponents són els que s'aprenen primer.

A continuació, hem dividit l'explicació en deu subapartats: el cos, el cap, la cara, les galtes, la barba, el coll, el pit, l'esquena, les extremitats i les parts internes. Aquesta divisió és simplement orientativa per poder explicar ordenadament els mots i les categories. A més a més, la llista de paraules que comentem és reduïda ja que només volem oferir una descripció general sobre la segmentació del cos humà. En cada subapartat, descriurem com categoritzen els parlants una part del cos en català i en mandinga, és a dir, com segmenten la realitat, creen categories i les etiqueten. I, seguidament, exposarem els resultats obtinguts a través de les entrevistes.

4.1. El cos

4.1.1. Català

En català, el 'cos' està etiquetat per la paraula *cos*³, la qual designa la totalitat física de les persones i, per a alguns parlants, també podria referir-se al 'tronc', tot i que, no és el primer significat que se li atribueix. Així doncs, una mateixa paraula (*cos*) designa a la vegada el TOT ('cos') i la part que queda un cop eliminats el cap i les extremitats ('tronc'). Per exemple, el DIEC2 també recull aquesta última accepció per a *cos*:

4 1 m. [LC] [ZOA] [MD] El cos llevat el cap i les extremitats. *No s'hi val a agafar pel cos: l'has d'agafar per un braç o per una cama.*

4 2 m. [LC] [ZOA] [MD] Tot el cos llevat el cap. *El cap fou trobat en un vall, i el cos, deu passes lluny.*

³ En aquest treball, escriurem en cursiva les etiquetes que les llengües donen a cada categoria, i entre cometes (‘’) el seu concepte. Així doncs, el concepte 'cos' en català s'ha etiquetat com a *cos* i en castellà com a *cuerpo*.

Alguns parlants, sobretot els més joves, conceben el cos com una composició tripartida; és a dir, consideren que les grans parts que formen el cos humà són el ‘cap’, el ‘tronc’ (és l’àtom principal, ja que la majoria afirma que són les ‘cames’, els ‘braços’ i el ‘cap’ els que estan enganxats al ‘tronc’) i les ‘extremitats’ (‘braços’ i ‘cames’). En conseqüència, categoritzen segons la forma (les ‘extremitats’ són llargues, el ‘cap’ és rodó) o la funció (el ‘tronc’ és vist com la part que conté la majoria dels òrgans interns).

Això no obstant, altres parlants, sobretot els més grans, consideren que el cos s’estructura a partir de la columna vertebral que fa la funció de pilar, i les altres parts són ramificacions d’aquesta estructura òssia i, per tant, elements secundaris. Conseqüentment, categoritzen segons l’orientació vertical de la columna que és la part principal i la seva funció de pilar.

4.1.2. Mandinga

En mandinga, segons Creissels (2012) i Crous (2009), hi ha tres paraules per referir-se al cos humà: *bála*, *jáata* (fa referència a l’aparença física) i *bálájáata* (mot compost format per dos lexemes: *bála* [‘cos’] + *jáata* [‘cos’]):

bála: corps.

bálájáata: corps.

jáata: corps.

Tanmateix, segons els informants que he entrevistat, en mandinga només hi ha una paraula que fa referència a ‘cos’: *báloo*⁴. Així doncs, el mandinga té les mateixes categories que el català. Les dues informants de Guinea, en canvi, tenen una altra etiqueta per a ‘cos’: *fadi*⁵, que substitueix *báloo*.

Pel que fa al mot *jáatoo*, la majoria de parlants no el coneixen, i els que sí asseguren que no s’utilitza. El mot *bálájáatoo*, segons BUJ i JAS, significa ‘cos sa’; segons GUK i SAF, s’utilitza per especificar que et fa mal el ‘cos’; segons SAT i MAY significa ‘pell’ (tot i que el mot habitual és *báláfátoo*: *bála* [‘cos’] + *fátoo* [‘pell’]) i les dues informants de Guinea no coneixen aquest terme. Tot i això, els parlants afirmen que per anomenar el ‘cos’ utilitzen només *báloo*:

(1) a. *PAM: vale, *jáatoo*?

⁴ “En mandinga, la noció de definitud s’expressa amb el sufix *-o* afegit a la forma indefinida. Sovint, aquest morfema *-o* es fon amb la vocal anterior i dóna una *o* llarga (*-oo* en la grafia habitual)” (Gràcia, 2002: 15).

⁵ Els termes per a parts del cos de les informants de Guinea no es troben al diccionari de Creissels (2012), així doncs, desconeixem la seva grafia.

- *SAF: *jáatoo* és també ‘báloo’, però és raro utilitzar *jáatoo*.
*PAM: ningú diu *jáatoo*.
*SAF: a Gàmbia almenys no.
b. *PAM: i *bálájáatoo*?
*SAF: estem parlant lo mateix.
*PAM: és el mateix que *cos*?
*SAF: *báloo* i *jáatoo* seria... no sé com explicar-te, clar, *báloo* és el ‘cos’...
*PAM: sí.
*SAF: *jáatoo* també es pot entendre com *báloo*...
*PAM: però es diu més...
*SAF: però es diu més *báloo*.

Convé subratllar que, en general, els parlants consideren que el ‘cos’ és un TOT, que no li poden fer parts:

- (2) *PAM: perquè per exemple en català podríem dir: mira hi ha tres parts: el ‘cap’, el ‘tronc’...
*GUK: sí.
*PAM: que és aquesta paraula doncs que en mandinga no existeix, i els ‘braços’ i les ‘comes’...
*GUK: sí.
*PAM: que serien doncs extremitats.
*GUK: es podria...
*PAM: per tant, en tres parts, saps? Tu no faries cap part? No passa res eh!
*GUK: no.

Ara bé, dos informants (BUJ i MAY) dividrien el cos en quatre parts: el ‘cap’ (*kuṇoo*), el ‘tronc’ (BUJ no té una paraula per anomenar aquesta part, a diferència de MAY que podria anomenar-la *bálábúmbúraṅ*, tot i que significa “tot el cos” segons els dos lexemes que la componen), els ‘braços’ (*búloo*) i les ‘comes’ (*siṅoo*):

- (3) *PAM: i ara si haguessis de dividir el ‘cos’, *báloo*, faries alguna part? diries: mira ‘báloo’ es pot dividir en tres parts o en dues o en cap, jo crec que ‘báloo’ és tot i ja està.
*MAY: sí, ‘báloo’ és tot però es pot dividir.
*PAM: i com el dividiries tu?
*MAY: jo dividiria ‘báloo’ en ‘kuṇoo’...
*PAM: sí.
*MAY: ‘búloo’...
*PAM: ‘búloo’.
*MAY: ‘siṅoo’...
*PAM: com?
*MAY: ‘búloo’.
*PAM: ‘siṅoo’.
*MAY: ‘búloo’ i ‘siṅoo’, ‘peus’ i ‘braços’.
*PAM: sí.
*MAY: ‘búloo’ i ‘siṅoo’ i després ‘bálábúmbúraṅ’.
*PAM: que és el ‘tronc’.
*MAY: sí, que és el ‘tronc’.
*PAM: o sigui ho dividiries en quatre parts.
*MAY: sí.

Pel que fa al mot *tronc*, cap dels informants entrevistats el coneix i, per tant, no l'utilitza. Un cop coneixen el seu significat, asseguren que no existeix en mandinga una paraula que signifiqui el mateix, excepte MAY, com hem vist anteriorment.

- (4) *SAF: lo que és la part del pit, o sigui el 'tronc', no?
*PAM: el 'tronc', vale.
*SAF: per mi no, bueno, si existeix no sé eh, en mandinga.
*PAM: vale.
*SAF: no crec que existeix la paraula *tronc*.

4.1.3. Resultats

El mandinga té una sola categoria per a 'cos' etiquetada com a *báloo*, igual que el català (*cos*), ja que la majoria dels parlants entrevistats no coneixen *jáatoo* ni *bálájáatoo*, i els que coneixen aquests mots afirmen que no els utilitzen. Així doncs, no hi ha cap tipus d'influència perquè les dues llengües d'estudi tenen les mateixes categories. A més, tal com s'observa a la prova de coloració, tots els parlants van pintar el 'cos' com la totalitat física de la persona, el TOT, i no el 'tronc' o qualsevol altra part:

(5)

De tota manera, convé destacar el fet que dos informants divideixin el cos humà en quatre parts, com en català. BUJ i MAY són dos parlants que han estat escolaritzats a Catalunya i possiblement, per aquesta raó, poden concebre el cos humà com una composició que li poden fer parts. A més, hem de tenir en compte que una d'aquestes parts és la que correspon a la paraula *tronc*, tot i que no l'utilitzen en català. Així doncs, el fet de segmentar el cos en parts està lligat a una manera d'interpretar el món molt particular.

Respecte al mot *tronc*, cap dels vuit informants coneix aquest terme. Aquest fet succeeix, segurament, perquè en mandinga no hi ha una categoria que etiqueti una paraula que signifiqui 'tronc'. En conseqüència, com que en la llengua materna dels informants no existeix una categoria per a 'tronc', en català ja no la incorporen. Per exemple, BUJ

explica que si hagués d'anomenar aquesta part del cos en mandinga hauria d'especificar que és una part que va des de sota el coll fins a la cintura:

- (6) a. *PAM: vale, vale, el 'tronc'?
- *BUJ: també és dintre de..., a dintre?
- *PAM: no, saps què és el 'tronc'?
- *BUJ: no.
- *PAM: no.
- *BUJ: no em sona res, *tronc... tronc...* quina part estàs dient? on està el 'tronc'?
- b. *PAM: o sigui, tot això que has dit vol dir 'tronc'?
- *BUJ: sí, 'tronc'.
- *PAM: o sigui, tu el que has dit, suposo, és que va des de sota el coll fins a la cintura.
- *BUJ: fins a la cintura.
- *PAM: o sigui, tu has dit tot això per dir 'tronc'.
- *BUJ: sí.
- *PAM: no tens una paraula en mandinga que digui...
- *BUJ: no, no té... és això.

Així mateix, a la imatge (7)⁶, en què apareix la part central i davantera del cos humà (el 'tronc'), la majoria dels informants van anomenar-la *cos* o en van especificar les diferents parts:

- (7) *GUK: pel 'pit' i la 'panxa', no?
- *PAM: vale, el 'pit' i la 'panxa'.
- *GUK: sí.
- *PAM: vale.

4.2. El cap

4.2.1. Català

El català té una etiqueta per a 'cap': *cap*. Com succeeix amb el mot *cos*, el *cap* també designa dos conceptes: l'esfera de la part superior del cos humà (1) i l'esfera sense la cara (2). Per als parlants, aquest últim concepte costa més d'etiquetar que el primer, tot i així, quan expliquen de què està format el 'cap', la majoria respon de la 'cara' i el 'cap' ('el que no és cara') i per referir-s'hi utilitzen el mateix mot: *cap*. A part d'això, aquest terme també s'utilitza, en alguns contextos, per designar l'individu (3) o el cervell (4)⁷:

- (1) A Maria Antonieta li van tallar el **cap** davant de molts parisencs.
- (2) M'he de rentar el **cap**, el duc molt brut.
- (3) Hi ha prou cafè per a tots si oferim només una tassa per **cap**.
- (4) Té molt de **cap** per a les matemàtiques.

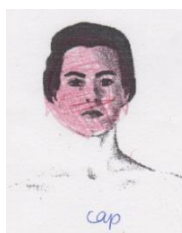
⁶ Vegeu Annex 1.

⁷ Vegeu Ferrerós (2015: 173-174).

4.2.2. Mandinga

En mandinga, el substantiu que designa el ‘cap’ és *kuŋoo*. Aquest mot serveix per referir-se a tota la part superior del cos i/o la zona on creixen els cabells, com en català. No obstant això, l’informant MAC, procedent de Guinea, a la segona prova no va traduir el mot *cap* com la resta dels informants (*kuŋ* o *kuŋoo*) sinó de la forma següent: *ikunsii*⁸. Aquest terme està compost per dos lexemes: *kuŋ* (‘cap’) i *sii* (‘pèl’), és a dir, fa referència al cabell. Tot i així, a la prova de coloració, va pintar el ‘cap’ com l’esfera de la part superior del cos i no solament el cabell. A més, convé destacar que, segons els parlants procedents de Gàmbia i Senegal, el mot habitual per etiquetar els ‘cabells’ és *kuntíño* i no *ikunsii*.

- (8) *PAM: vale, ¿la ‘cabeza’?
*MAC: *ikunsii*.
*PAM: *ikunsii*.
*MAC: hm.

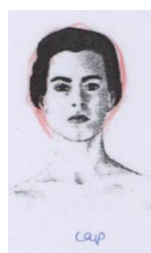

4.2.3. Resultats

Tant el català com el mandinga tenen una sola categoria per a ‘cap’: en català s’ha etiquetat com a *cap* i en mandinga com a *kuŋoo*. En aquest apartat, però, no són tan rellevants les possibles influències que hi pugui haver entre les llengües d’estudi, sinó la forma de categoritzar aquesta part del cos que no és la mateixa pels diferents informants. Per tant, les diferències de categorització no les trobem solament entre parlants de llengües diferents, sinó també entre parlants d’una mateixa llengua.

La majoria dels parlants (BUJ, GUK, SAT, MAT i SAF) categoritza el ‘cap’ com l’esfera sense la cara, és a dir, on creix el cabell:

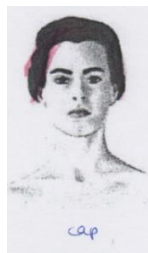
(9)

(BUJ)

(GUK)

(MAT)

- (10) *BUJ: llavors si dic *cap*, *kuŋoo*, seria des d’aquí darrere del d’això.
*PAM: exacte, de darrere l’orella fins tot el cabell.
*BUJ: sí.

⁸ Només dos dels parlants entrevistats (MAC i JAS) pronuncien les parts del cos amb una *i-* al davant, que és el possessiu de segona persona del singular, és a dir, la *i-* està lligada a la possessió inalienable (en aquest cas, de parts del cos). Per tant, *ikunsii* significa “el teu cap” (Gràcia, 2002: 18).

*PAM: això és el 'cap'.

*BUJ: sí.

*PAM: en canvi eh...

*BUJ: en mandinga...

*PAM: això d'aquí blanc és la 'cara'.

*BUJ: és la 'cara'.

*PAM: vale.

*BUJ: llavors el 'cap' es diu *kuḡoo* en mandinga, i llavors això de negre, els 'cabells', es diu *kuntíño*.

Ara bé, MAY, MAC i JAS categoritzen el 'cap' de forma totalment diferent. Per una banda, MAY i MAC el categoritzen com la part superior del cos. Així doncs, segons les dues informants, el 'cap' comprèn la 'cara' i els 'cabells'. De tota manera, MAY i MAC també consideren que el 'cap' podria ser l'esfera sense la cara, igual que BUJ, GUK i SAF també creuen que podria ser l'esfera de la part superior del cos.

(11)

(MAY)

(MAC)

(12) a. *PAM: i per tu què és el 'cap'?

*MAY: la 'cara' i els 'cabells', però per mi el 'cap' és tot.

*PAM: és tot, 'cabell', 'cara', tot, vale.

b. *PAM: vale, i després em... podries dir que el 'cap' només és aquesta part d'aquí sense la cara o per tu és amb la cara i ja està, el 'cap'?

*MAY: sí, pot ser també sense la cara.

Per altra banda, tal com s'observa a la prova de coloració, JAS categoritza el 'cap' com la zona de la cara, és a dir, el 'cap' i la 'cara' ocupen el mateix espai. Però, en les altres proves sí que diferencia les dues parts: el 'cap' com l'esfera superior del cos i la 'cara' com el segment físic que va des del front fins a la barbeta.

(13)

(JAS)

(14) *PAM: vale ¿y qué diferencia hay entre la 'cara' y la 'cabeza'?

*JAS: bueno la 'cara' se ve todo ¿no?

*PAM: sí.

*JAS: el 'cabeza', *kuḡoo*.

*PAM: *kuḡoo*.

***JAS:** *kuŋoo*.

***PAM:** pero ves tú has pintado lo mismo, o sea, la ‘cabeza’ sería todo esto con la cara y la ‘cara’ solo esto de aquí.

***JAS:** sí, sí.

***PAM:** vale.

***JAS:** sí, todo la ‘cabeza’, la ‘cara’ esto.

***PAM:** vale, vale, esto solo.

En resum, la manera de categoritzar una part del cos concreta no sempre és la mateixa per als parlants d’una llengua. Tant en la llengua catalana com en la mandinga, hi ha parlants que categoritzen el ‘cap’ com l’esfera de la part superior del cos, i altres com l’esfera que no és la cara. Segons els informants entrevistats en aquest treball, la forma més significativa de categoritzar és la segona, ja que només tres d’ells creuen que el ‘cap’ és la part superior del cos.

Convé ressaltar que la variació en la categorització d’aquesta part del cos, en aquest cas, no té res a veure amb l’edat, el sexe, el nivell d’estudis, etc. MAC i MAY són dues dones de 25 i 34 anys respectivament i JAS un home de 45 anys, els quals provenen de països diferents (Guinea, Senegal i Gàmbia respectivament). A més a més, el temps d’estada a Catalunya i el nivell d’estudis també varien en cada cas.

4.3. La cara

4.3.1. Català

En català, el concepte ‘cara’ s’ha etiquetat com a *cara*, que és el segment que va des del front fins a la barbata, aproximadament. Els parlants catalans, però, no coincideixen a l’hora d’establir els seus límits: alguns consideren que les ‘orelles’ formen part de la cara, altres creuen que formen part del cap, i el mateix succeeix amb el ‘front’ i la ‘papada’. Per aquesta raó, podem afirmar que la ‘cara’ no té unes fronteres gaire precises, ja que aquestes depenen de cada parlant.

Per a la categorització d’aquesta part del cos es tenen en compte tres trets fonamentals: el primer tret és la posició frontal, el segon és la diferència entre la ‘cara’ i la resta del ‘cap’ pel fet de tenir cabells o no, i el tercer és que conté les parts més importants, que són els òrgans dels sentits: els ‘ulls’, el ‘nas’ i la ‘boca’. Pel que fa a les ‘orelles’, com ja hem comentat abans, tot i que també són els òrgans d’un sentit, alguns parlants les inclouen a la ‘cara’ i altres al ‘cap’.

4.3.2. Mandinga

En mandinga, el mot més habitual per designar la ‘cara’ és *ñadaa* (mot compost format per *ñaa* [‘ull’] + *daa* [‘boca’]). Aquests dos substantius poden expressar o bé l’extensió de la cara, és a dir, el segment físic que va des dels ulls fins a la boca o bé les dues parts de la cara que són considerades més rellevants. Les dues informants de Guinea tenen altres etiquetes per a ‘cara’: *ñaaakóoraala* (MAC) i *ñadaakóroo* (MAT), tot i que coneixen el mot *ñadaa*.

- (15) ***BUJ**: vale, no, *ñaa* és això.
 ***PAM**: és ‘ull’.
 ***BUJ**: ‘ull’, i *ñadaa* és ‘cara’, o sigui, tu has agafat *ñaa* i *daa*, o sigui, seria *boca* i...
 ***PAM**: ho has ajuntat i has format una paraula.
 ***BUJ**: una paraula de la ‘cara’.

A partir de la prova de coloració, hem comprovat que aquesta part del cos no té una extensió gaire clara, tot i així, la majoria creu que es refereix al segment físic que va des del front fins a la barbeta i que, com en català, pot incloure o no les orelles. Només hi ha el cas d’un informant (MAC) que va pintar una extensió diferent a la resta:

(16)

En aquest cas, possiblement, MAC en comptes d’interpretar el mot *ñadaa* com a ‘cara’ el va interpretar com a ‘ull’. MAC és una de les informants de Guinea i, per tant, a més d’utilitzar el mot *ñadaa* per aquesta part del cos, també n’usa un altre: *ñaaakóoraala*, que com *ñadaa* també està format pel substantiu *ñaa* (‘ull’). Així doncs, segurament, devia confondre *ñadaa* i *ñaa* durant la prova de coloració, ja que a les altres proves sí que diferencia aquests conceptes perfectament. Aquest fet també succeeix de forma similar en els casos de GUK i BUJ, els quals utilitzen el mot *ñaa* per referir-se a la ‘cara’:

- (17) ***PAM**: i la ‘cara’?
 ***BUJ**: *ñaa*.

Cal esmentar que per a la majoria dels informants entrevistats, les parts més rellevants de la cara són: *ñaa* (‘ull’), *núŋoo* (‘nas’), *daa* (‘boca’), *foŋoo* (‘front’) i per alguns *túloo* (‘orella’), ja que quatre d’aquestes parts són òrgans dels sentits. Aquests termes són els

més habituals en mandinga, ara bé, hi ha informants que usen altres etiquetes. JAS, per exemple, utilitza la paraula *fondaa* per a ‘front’: *fon* (‘front’) + *daa* (‘boca’).

- (18) *PAM: vale, em... i per tu de la cara quines parts són més importants per tu? O dius totes?
*BUJ: és que totes.
*PAM: totes són importants.
*BUJ: sense ‘orella’ no podríem escoltar, o sigui sense ‘boca’ no podríem parlar ni... bueno, ‘llengua’ no podríem parlar, però sense ‘boca’ no podríem beure ni podríem menjar, saps?
*PAM: clar.
*BUJ: sense el ‘nas’ no podríem respirar.
*PAM: no podríem respirar.
*BUJ: sense ‘ulls’ no podríem veure, o sigui...
*PAM: vale.
*BUJ: totes són importants.

4.3.3. Resultats

Tant el català com el mandinga tenen una sola categoria per a ‘cara’: en català s’ha etiquetat com a *cara* i en mandinga com a *ñaadaa*. A més, convé recalcar que les fronteres de la ‘cara’ no són gaire precises i varien segons el parlant, com les del ‘cap’, que ja hem comentat. En aquest cas, les ‘orelles’ són les que presenten més controvèrsia, atès que la forma de categoritzar-les no és la mateixa per aquests informants. S’ha de tenir en compte, però, que les diferències que presentem a continuació tampoc tenen relació amb el nivell d’estudis, el temps d’estada a Catalunya, l’edat, etc., ja que els informants de cada grup presenten unes característiques molt diferents.

Per exemple, SAT, MAY, JAS i MAC no inclouen *túloo* (‘orella’) dins la categoria etiquetada com a *ñaadaa* (‘cara’), sinó dins la categoria etiquetada com a *kunoo* (‘cap’):

(19)

(MAY)

- (20) *PAM: molt bé, després la ‘cara’, què és per tu?
*MAY: la ‘cara’ és només aquesta...
*PAM: vale, sense el cabell, no?
*MAY: sí, sense els cabells.
*PAM: vale, i sense les orelles o les orelles també?
*MAY: aixís... ui, ui no, sense les orelles...

En canvi, BUJ, GUK i MAT sí que inclouen *túloo* ('orella') dins la categoria etiquetada amb el mot *ñaadaa* ('cara'), tot i que, en alguns casos, no es demostra a la prova de coloració:

(21)

(22) *PAM: l'orella forma part de la cara?

*GUK: sí.

*PAM: sí, o del cap?

*GUK: no, de la cara.

I SAF, a diferència de la resta, creu que les 'orelles' formen part tant del cap com de la cara:

(23)

(24) *SAF: la 'cara' jo diria que és això d'aquí, tot això d'aquí.

*PAM: vale.

*SAF: sí?

*PAM: i les 'orelles', o sigui, formen part del cap, però també formen part de la cara.

*SAF: sí.

4.4. Les galtes

4.4.1. Català

El català té una etiqueta per a 'galtes': *galtes*. Aquesta part del cos no és tan rellevant com els 'ulls', el 'nas' o les 'orelles', atès que no té una forma ni una funció definides. No obstant això, els parlants categoritzen les 'galtes' (com també el 'front' i la 'barbeta') perquè ocupen una extensió força grossa i, per tant, és una part fàcilment perceptible. A més, cal destacar que dins la categoria etiquetada com a *galta* hi trobem la categoria

etiquetada com a *pòmul*, tot i això, aquest mot no s'usa habitualment en la llengua estàndard.

4.4.2. Mandinga

En mandinga, segons Creissels (2012) i Crous (2009), trobem força etiquetes per a 'galtes': *kaaraa*, *kenteŋoo/centeŋoo* i *támada* o *támoo*.

kaaraa: joue.

kenteŋ: joue.

táma: le côté du visage.

Pel que fa al mot *kaaraa*, només el coneixen dos informants: MAY i SAF. SAT el confon amb *cara* i la resta utilitza un altre dels termes que hem esmentat o no n'utilitza cap. El mot *kenteŋoo/centeŋoo*, en canvi, l'usen GUK, JAS i SAF. MAY i SAT també coneixen el mot però no l'utilitzen per referir-se a la 'galta': MAY l'usa com a os de la galta i SAT, com a 'front'. I el mot *támoo* l'usen GUK, SAT, JAS, SAF i MAY. Una de les informants de Guinea (MAC) assegura que té una altra etiqueta per a 'galtes': *idafudu*, i MAT, l'altre parlant de Guinea, només recorda el mot quan li revelo:

(25) *PAM: *idafudu* per la galta.

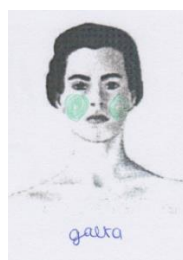
*MAT: *idafudu*, sí, esto.

A banda d'això, a la prova de coloració, gairebé tots els informants van pintar la mateixa extensió per a *galtes*, que és la mateixa que correspon a les imatges (14) i (15):

(26)

(SAT)

(SAF)

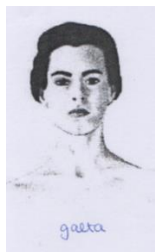
4.4.3. Resultats

A partir de les proves realitzades als informants, podem dividir els parlants entrevistats en quatre grups segons la categorització d'aquesta part del cos i les etiquetes que utilitzen i coneixen.

El primer grup està format per un informant (BUJ), que no té cap categoria ni en mandinga ni en català per a 'galtes'. A més a més, assegura que no coneix en absolut aquests mots: *galtes*, *pòmul*, *támoo*, *kenteŋoo* i *kaaraa*, i que no anomena de cap manera

aquesta part del cos. A la prova de coloració, per exemple, és l'únic que no va pintar una extensió per a *galtes*:

(27)

(BUJ)

- (28) a. *PAM: la 'galta'?
- *BUJ: això?
- *PAM: *galta*.
- *BUJ: eh... no això no me'l sé, no sé, no ho sé això.
- *PAM: no ho saps.
- *BUJ: no.
- b. *PAM: vale i *galta* perquè per exemple no ho has dit mai amb la teva família o no te'n recordes?
- *BUJ: mai ho he dit.
- *PAM: no ho has dit mai.
- *BUJ: no ho sé, però mai ho he dit això.
- c. *PAM: *kaaraa*?
- *BUJ: eh?
- *PAM: *kaaraa*.
- *BUJ: *kaaraa*? Jo que sé tio... qui t'ho ha dit això? *Kaaraa*...
- d. *PAM: *kenteŋoo*?
- *BUJ: tampoc.
- *PAM: *kenteŋoo* tampoc.
- *BUJ: no em sona pas aquesta...
- e. *PAM: *támoo*?
- *BUJ: eh?
- *PAM: *támoo*.
- *BUJ: lo que has dit això d'aquí, no? No me'l sé...
- *PAM: no la coneixes.
- *BUJ: no.

El segon grup està format per tres informants (SAT, MAC i MAT), que tenen una categoria per a 'galtes' en mandinga, però l'etiqueten de maneres diferents. MAC i MAT, les informants de Guinea, utilitzen el mot *idafudu*, en canvi, SAT usa la paraula *támoo*. En català, MAT és l'únic parlant que coneix la paraula *galta* (*mejilla* en castellà):

- (29) *PAM: vale, la 'galta'?
- *SAT: què és?
- *PAM: no saps què és la 'galta'?
- *SAT: no.
- (30) *PAM: vale, la 'mejilla'.
- *MAC: *mejilla*... ¿qué es?
- *PAM: la 'mejilla' es esto.
- *MAC: ah, *idafudu*, aquí.

El tercer grup està format per tres parlants (GUK, JAS i SAF), que també tenen una categoria en mandinga per a ‘galtes’, però utilitzen més d’una etiqueta per referir-s’hi: *kentejoo* i *támada* o *támoo* (GUK i JAS); *kentejoo*, *támada* i *kaaraa* (SAF). Tot i això, GUK i SAF usen més el mot *kentejoo* i JAS, *támada*.

- (31) *PAM: vale, en català la ‘galta’, o sigui, és tot això d’aquí, no?
*GUK: hm.
*PAM: i en mandinga dius que hi ha *kentejoo* i *támoo*.
*GUK: hm.
*PAM: que vol dir el mateix.
*GUK: tot, sí, vol dir lo mateix.
*PAM: i què utilitzes més tu? quina paraula utilitzes més?
*GUK: *kentejoo*.
- (32) *JAS: este parte solo se llama *támada*.
*PAM: *támada*, sí, aquí lo tengo.
*JAS: sí, *támada*.
*PAM: ¿y *kentejoo*?
*JAS: también mandinga habla este también.
*PAM: ¿*kentejoo* qué quiere decir? ¿lo mismo que *támada*?
*JAS: *támada* es la mismo que *kentej*.

Finalment, el quart grup està format per un informant (MAY), que, en comptes de tenir una categoria en mandinga com la resta de parlants, en té tres: una etiquetada com a *kaaraa* que és la pell de la galta, l’altra etiquetada com a *kentejoo* que és l’os de la galta, i l’última etiquetada com a *támada* que és el conjunt de *kaaraa* i *kentejoo*. En català, en canvi, no existeix una categoria que equivalgui al mot *kentejoo* i una que equivalgui al mot *támada*, segons el significat que ens dona MAY, simplement tenim una categoria etiquetada com a *galta*.

- (33) *PAM: i quina diferència hi ha entre *kaaraa*, *kentejoo* i *támada*?
*MAY: i *támada*.
*PAM: *támada*.
*MAY: vale, *kaaraa* és la pell...
*PAM: la pell.
*MAY: la pell que toquem això [s’assenyala la galta].
*PAM: de la galta.
*MAY: de la galta.
*PAM: la pell de la galta.
*MAY: sí, la pell de la galta és *kaaraa*.
*PAM: vale.
*MAY: vale, què més m’has dit?
*PAM: *kentejoo*?
*MAY: *tenkejoo* és això...
*PAM: l’os d’aquí el costat de la galta, vale.
*MAY: sí.
*PAM: l’os d’aquí, entre la galta i l’orella diguem, això d’aquí.
*MAY: això, sí, és l’os d’això que fa la barbata.
*PAM: vale.
*MAY: sí, *tenkejoo*.

- *PAM: i *támada*?
- *MAY: *támada* és tot.
- *PAM: el *pòmul*? ah tot!
- *MAY: sí.
- *PAM: o sigui *támada* és *kaaraa* i *kenteḡoo*.
- *MAY: sí, és això.

En resum, podem afirmar que hi ha una categoria en mandinga per a ‘galtes’, segons la majoria dels informants, però depenent del parlant s’usa un terme o un altre per etiquetar-la. Cal remarcar que els tres informants més grans (MAY, JAS i SAF) són els que coneixen més mots per a aquesta part del cos, en canvi, els informants joves (BUJ, SAT, MAC i MAT) només reconeixen una o cap paraula de les esmentades. Hem de tenir en compte, però, que MAC i MAT són d’una altra regió i és lògic que no sàpiguen aquests mots.

Pel que fa al terme *pòmul*, cap dels parlants el coneix i, per tant, no l’utilitza. A la segona prova, els informants només van traduir aquesta paraula quan els vam explicar el seu significat. Per exemple, MAC va traduir *pòmul* com a *ĩnaakúloo*: *ĩaa* (‘ull’) + *kúloo* (‘os’), tot i que, segons Creissels (2012) *ĩnaakúloo* és el globus ocular. Convé recalcar que MAY és l’únic informant que té una categoria en mandinga que equival a ‘pòmul’: *kenteḡoo* (‘os de la galta’), però cap en català. A més, segons SAF, el mot *pòmul* no s’usa habitualment en una conversa espontània i, per tant, no coneix aquest terme pels seus companys catalanoparlants, sinó per altres motius:

- (34) *PAM: vale, i tu en català dius *pòmul*?
*SAF: no, no ho he dit mai jo *pòmul*.
*PAM: no l’havies sentit mai?
*SAF: sí, he sentit *pòmul*, però no parlant en companys, no sé si per alguna sèrie o perquè alguna cosa de metges, sí...
*PAM: vale.
*SAF: però pel carrer o entre la gent que converso no.
*PAM: no, vale.
*SAF: almenys jo no l’he utilitzat...

4.5. La barba

4.5.1. Català

En català, la ‘barba’ està etiquetada pel mot *barba*. Aquesta paraula pot presentar polisèmia per a alguns parlants: pot significar el conjunt de pèls del maxil·lar inferior i/o la zona on creixen aquests pèls, és a dir, la ‘barbeta’. El DIEC2 recull totes dues accepcions:

barba

1 *1 f.* [LC] Pèl que, en l'home adult, creix a la regió de la cara corresponent al maxil·lar inferior. *Barba clara, espessa, llarga, hirsuta. Barba blanca, negra. Agafar per la barba o per les barbes.*

10 *f.* [LC] [ZOA] [MD] Barbeta. *Té la barba sortida. Té un clot a la barba.*

barbeta

1 *1 f.* [MD] [LC] [ZOA] Prominència formada per la projecció anterior de la mandíbula.

4.5.2. Mandinga

En mandinga, el substantiu que designa la 'barba' és *booraa*, i el de 'barbeta' és *bomboj*: *bom* + *boj* (RED⁹ + 'mentó'). Les dues informants de Guinea, en canvi, tenen una altra etiqueta per a 'barba' i 'barbeta', la qual substitueix *booraa* i *bomboj*: *daasii* (*daa* ['boca'] + *sii* ['pèl']), "pèl de la boca". A més, com en català, per a alguns parlants *booraa* pot designar tant la zona del mentó com el pèl que hi creix, i per a altres només el pèl:

- (35) *PAM: però *booraa* és el pèl o és la pell d'aquí?
*BUJ: la 'barba', la 'barba', de tot.
*PAM: el pèl també?
*BUJ: sí, els cabells que surten.
*PAM: o sigui la zona i el pèl.
*BUJ: tot, sí.
- (36) *PAM: vale, no, no, pregunto eh, i això que has dit tu, lo de la 'barba', per tu la 'barba' no és el pèl de la barba, per tu és la pell, o la pell i el pèl?
*MAT: clar, depèn, clar, jo ho sabria des d'aquí que la 'barba' és el pèl que porta barba i tot això, saps? No sé si m'entens.
*PAM: sí.
*MAT: si em diguessis tradueix en el teu idioma doncs et diria com ho ha dit la dona, no?
*PAM: el pèl.
*MAT: et diria *daa*, et diria la 'boca', després et diria que porta pèl i ja està, és que el meu idioma tampoc utilitzem molt el cos humà i tot això, saps?
*PAM: o sigui, *idaasii*, significa que...
*MAT: la 'boca' i 'pèl'.

4.5.3. Resultats

Tal com observem a la prova de coloració, la 'barba' i la 'barbeta' tampoc tenen unes fronteres gaire definides. Per a alguns informants (BUJ i MAY) la 'barba', *booraa*,

⁹ Abreviatura de la paraula *reduplicació*.

comprèn tot el maxil·lar inferior i es pot referir al pèl i/o a la zona, en canvi, la 'barbeta', *bomboŋ*, només comprèn la zona del mentó i es refereix a la zona i no al pèl:

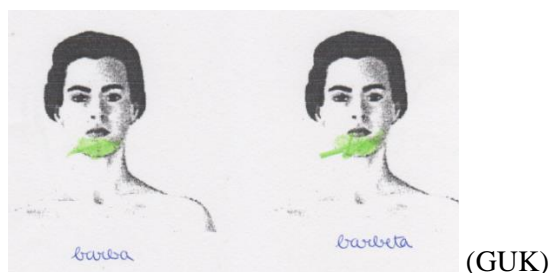
(37)

- (38) *MAY: la *barbeta*, sí és per tothom i el *booraa* utilitzem només per homes perquè...
*PAM: ah *booraa* només per homes.
*MAY: només...
*PAM: el pèl, *barba*.
*MAY: la 'barba', per això ja...
*PAM: o sigui *booraa* per homes i *bomboŋ* per dones.
*MAY: sí, per exemple el *booraa* és 'barba'...
*PAM: sí.
*MAY: i *bomboŋ* és de tot.
*PAM: vale, tothom ho té, i per tant un home que no tingui barba diries *bomboŋ*?
*MAY: sí, *bomboŋ*.

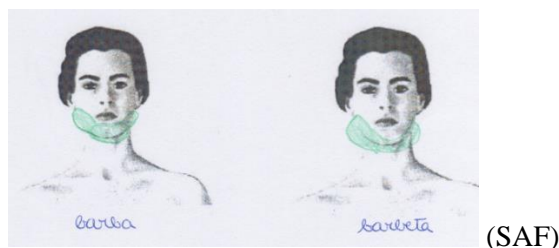
Per a altres informants, la 'barba' i la 'barbeta' comprenen la mateixa extensió: per a GUK, la zona del mentó, i per a MAT i SAF, el maxil·lar inferior. Per exemple, MAT a la imatge (15) va respondre que la noia tenia un gra a la 'barbeta' i no a la 'galta'.

(39)

- (40) *PAM: em... la 'barba' i la 'barbeta'.
*GUK: seria de la noia, no? Diria jo, no sé.
*PAM: o sigui, la 'barba' és més del noi i la 'barbeta' de la noia.
*GUK: és de la noia.

(41)

- (42) a. *PAM: vale, molt bé, aquí la ‘barba’, vale.
*SAF: bueno ‘barba’ tot això, perquè això és home, no?
*PAM: això és una dona eh, però bueno...
*SAF: té barba la dona, i ja està.
*PAM: o sigui, la ‘barba’ per tu és el pèl de l’home que li creix.
*SAF: sí.
- b. *PAM: i després la ‘barbeta’?
*SAF: bueno, com t’he dit.
*PAM: lo mateix, no?
*SAF: lo mateix.

En conclusió, el mandinga, en general, té una categoria per a ‘barba’, etiquetada com a *booraa*, i una per a ‘barbeta’, etiquetada com a *bomboŋ*. Tot i així, no tots els parlants entrevistats tenen aquestes dues categories, atès que n’hi ha que només en tenen una, i el mateix succeeix en català. Per exemple, BUJ i GUK només tenen una categoria en mandinga, etiquetada com a *booraa* (les informants de Guinea l’etiqueten com a *daasii*) i no una categoria que equivalgui al mot *barbeta*. Per aquest motiu, en català només tenen una categoria, etiquetada com a *barba*, i la categoria etiquetada com a *barbeta* no la incorporen.

- (43) *PAM: *booraa*?
*BUJ: *barba*.
*PAM: *barba*, i *bomboŋ*?
*BUJ: això no me’l sé, però seria la ‘barbeta’ que dius tu, no?
*PAM: vale.
*BUJ: *booraa*, jo només sé la *booraa*.

I els informants més grans (MAY, JAS i SAF, a part de SAT) tenen dues categories en mandinga etiquetades de la forma següent: *booraa* i *bomboŋ*. En català, en canvi, només en tenen una (etiquetada com a *barba*), a excepció de MAY que en té dues. Possiblement, aquest fet succeeix perquè utilitzen la llengua materna en més àmbits que els parlants joves i, per tant, coneixen més mots. Així doncs, els més joves és possible que es vegin influenciats pel català. En català, malgrat que hi ha dues paraules, *barba* i *barbeta*, molta gent només n’utilitza una. Probablement, per aquesta raó, aquests informants fan el mateix en mandinga: hi ha dues paraules, *booraa* i *bomboŋ*, però només n’utilitzen una.

- (44) a. *PAM: después ¿la ‘barba’?
*JAS: la ‘barba’, *booraa*.
*PAM: ¿y la ‘barbilla’?
*JAS: *barba*, aquí.
*PAM: sí.
*JAS: ¿no?
*PAM: sí.
*JAS: ¿la ‘barbilla’?

- *PAM: ¿sabes lo que es?
*JAS: no, *barbilla*...
b. *PAM: sí, ¿*booraa*?
*JAS: *booraa*.
*PAM: la ‘barba’.
*JAS: la ‘barba’.
*PAM: vale, ¿y *bomboj*?
*JAS: *bomboj* este.
*PAM: la ‘barbilla’.

4.6. El coll

4.6.1. Català

En català, el concepte ‘coll’ s’ha etiquetat com a *coll*, que és el cilindre que uneix el cap amb el tronc. Alguns parlants consideren que forma part del cap, alguns que forma part del tronc, i altres el veuen simplement com una zona d’unió. En conseqüència, la forma de categoritzar aquesta part del cos tampoc és la mateixa pels parlants.

A banda d’això, el mot *coll*, com *cap*, també pot designar altres conceptes: l’individu (1), tota la zona propera al cilindre, és a dir, les espatlles, el tòrax i part de l’esquena (2) i també la part interna, o sigui, la ‘gola’ (3)¹⁰. Així doncs, aquest mot fa referència tant a la part interna com a la part externa, com el terme *káŋoo* en mandinga.

- (1) Ha de fer bé aquesta feina: s’hi juga el **coll**.
- (2) Si sempre dus el teu fill a **coll** no aprendrà mai a caminar.
- (3) Tinc el **coll** inflammat.

4.6.2. Mandinga

En mandinga, la forma més habitual per designar el ‘coll’ per als parlants mandingues és *káŋoo*. Cal destacar que el català etiqueta més categories que el mandinga en aquesta part del cos, ja que *káŋoo* significa el ‘coll’, però també la ‘gola’, la ‘gorja’, la ‘veu’, la ‘paraula’ i la ‘llengua/idioma’. Així doncs, com en català, aquest mot es refereix tant a la part interna com a la part externa del coll.

Paral·lelament, en mandinga existeixen altres lexemes compostos, formats a partir de *káŋ*, que determinen la part exterior del coll i la part interior. Per exemple, *kánfáloo* (*káŋ* [‘coll’] + *fáloo* [‘espiga’, ‘bastó’]) designa solament la part externa i *kánkónóto* (*káŋ* [‘coll’] + *kónóto* [‘interior’]), només la part interna.

Pel que fa al mot *kánfáloo*, la majoria dels informants, sobretot els més grans (MAY, MAC, JAS i SAF) l’utilitza per referir-se al coll, tot i que el mot genèric és *káŋoo*:

¹⁰ Vegeu Ferrerós (2015: 189).

- (45) *PAM: vale ¿y kánfáloo?
*JAS: kánfáloo este, kánfáloo este, sí.
*PAM: ¿todo?
*JAS: todo sí, kánfáloo, sí.
*PAM: ¿káηoo solo la parte de aquí?
*JAS: sí, de aquí a aquí káη, todo, kánfáloo este la mismo.

Convé remarcar que la majoria dels parlants utilitza la paraula *káηoo* per designar només la part externa del coll, i utilitza *kánkónóto* o *káηkóro* per referir-se a la part interior:

- (46) *PAM: clar tu en mandinga tens *káηoo* i *kánkónóto*.
*BUJ: sí.
*PAM: i en català?
*BUJ: dintre del coll.
*PAM: vale, això en català, o sigui tu tens...
*BUJ: dintre del coll.
*PAM: exacte, tu diries dintre del coll.
*BUJ: sí.
*PAM: em fa mal dins el coll.
*BUJ: sí.
*PAM: vale.
*BUJ: o sigui, és això *kánkónóto*.
*PAM: vale, o sigui, per tant, *coll* per tu és tant de dins com de fora.
*BUJ: sí, hi ha una altra cosa que és per només dir el 'coll'...
*PAM: sí.
*BUJ: diguem *káηoo*.
*PAM: sí.
*BUJ: i per dir el dintre és una altra cosa és *kánkónóto*, saps? *Káηoo* i *kánkónóto*, o sigui *káηoo* és 'coll', si vols parlar el dintre dius *kánkónóto*, o sigui *káηoo* 'coll' i després es treu, diguéssim *kánkónóto*.

4.6.3. Resultats

Com en català, la forma de categoritzar el 'coll' és diferent per a cada parlant: per exemple, JAS i SAF consideren que el 'coll' forma part del cap, GUK i MAY creuen que forma part del tronc, i BUJ, en canvi, el veu com una zona d'unió. Ara bé, a la prova de coloració, tots els informants van pintar la mateixa extensió per a *coll*:

(47)

(MAY)

- (48) *PAM: i després el 'coll' per tu forma part més del cap o del tronc, bueno, o de la resta del cos?
*SAF: formaria part del cap.

- (49) *PAM: i el 'coll' per tu forma part del cap o del tronc, bueno, o de la resta de cos?
 *GUK: sí, resta del cos.
 *PAM: més del tronc forma part.
- (50) *PAM: vale, i per tu el 'coll' forma part del cap...
 *BUJ: el 'coll'? sí, perquè si talles el cap, talles el coll...
 *PAM: o sigui, per tu el 'coll' forma part del cap.
 *BUJ: sí, per mi.
 *PAM: no forma part del tronc diguem.
 *BUJ: també forma part del tronc perquè està al mig diguéssim.
 *PAM: com les orelles, no? Estan al mig.
 *BUJ: jo per mi sí.

Cal destacar que dos informants (MAT i SAF) utilitzen *káŋoo* per referir-se al 'coll', a l' 'idioma', a la 'veu', etc., per tant, en aquest cas, no podem parlar d'influència, ja que els dos parlants conserven la categoria del mandinga amb els seus significats i també les categories del català. No obstant això, la resta d'informants (sense coincidència d'edat, sexe i nivell d'estudis) només usa el mot *káŋoo* per referir-se al 'coll', i no a la 'gola' o a la 'veu'. Tot i així, a les proves metalingüístiques, van traduir *gola* com a *káŋoo* o *káŋkóro* i viceversa. Així doncs, en aquest segon cas, la L2 tampoc influeix la L1, atès que aquests parlants no usen *káŋoo* per designar el 'coll' i la 'gola', com succeeix en català, sinó que només l'utilitzen per dir 'coll'.

- (51) a. *PAM: vale, i després tinc que *káŋ*, 'coll', vol dir també moltes coses, volia dir 'coll', vol dir 'veu', vol dir 'gola', vol dir, no sé... volia dir moltes coses, 'llengua' ['idioma']...
 *SAF: 'llengua' ['idioma'].
 *PAM: també vol dir.
 *SAF: sí.
 *PAM: o sigui, *káŋ* vol dir 'llengua' ['idioma'] també.
 *SAF: sí.
 *PAM: i tu...
 *SAF: *káŋfula*.
 *PAM: *káŋfula* és...
 *SAF: és 'llengua' ['idioma'] en mandinga, si dius *fulakáŋ* és llengua fula, *mandingakáŋ* és llengua mandinga, *diolakáŋ* és llengua diola...
 *PAM: ah, vale, vale.
 *SAF: és com si diguessis idioma.
 (...)
 *PAM: però tu dius *káŋ* per 'llengua' ['idioma']?
 *SAF: és difícil, sí, clar, sí.
 *PAM: o sigui, si tu ara vols dir 'llengua' ['idioma'] diràs *káŋ*, si vols dir 'veu', per exemple: no tinc veu, diràs *káŋ*?
 *SAF: també, sí, sí.
- (52) *PAM: vale, y después tengo que *káŋoo*, el *cuello*, quiere decir, a ver voy a buscarlo, quiere decir 'cuello', quiere decir también 'voz'...
 *JAS: 'voz'.
 *PAM: la 'voz' y quiere decir 'garganta' también.
 *JAS: 'garganta' también *kánkónoto*.
 *PAM: *káŋ*.

- *JAS: *káj* y *kánkónóto*.
- *PAM: *káj* quiere decir...
- *JAS: *káj* solo.
- *PAM: solo es el cuello.
- *JAS: el cuello.
- *PAM: y ya está.
- *JAS: otro *kánkónóto*.

Pel que fa a la *gola*, és una paraula coneguda per als parlants mandingues més grans (aquests són els únics que van pintar la seva extensió a la prova de coloració, tot i que asseguraven que es referia només a la part interna), mentre que els més joves no la coneixen. Aquest fet succeeix, segurament, perquè en mandinga usen dos mots diferents (*kájoo* i *kájkóro*, aquest últim format amb el mateix lexema) i, com que els més grans tenen més present el mandinga, “volen” que el català se li assembli (tot i que, en català només s'utilitza el mot *coll*) i, per tant, hi hauria una influència de la L1 a la L2. Tot i així, a la imatge (12), en què apareix una dona que li fa mal la ‘gola’, només l’informant JAS va respondre la ‘garganta’, i no el ‘coll’ com la resta.

- (53) *PAM: vale, i tu, en català, dius que et fa mal la gola?
*MAY: la gola, sí.
*PAM: o dius que et fa mal el coll i ja està?
*MAY: no, la gola.
*PAM: tu ho dius.
*MAY: si tinc mal de gola sí ho dic.
*PAM: dius *gola*.
- (54) *PAM: *gola*?
*GUK: m?
*PAM: *gola*?
*GUK: *gola*? No...

A més, convé afegir que, a la imatge (19), en què apareix un individu que li fa mal l’espatlla i les cervicals, les dues informants de Guinea (MAC i MAT) van ser les úniques que van respondre el ‘coll’. Així doncs, per a elles potser el ‘coll’ també pot designar la zona propera al cilindre (incloent-hi les espatlles, el tòrax i part de l’esquena), com en català.

4.7. El pit

4.7.1. Català

En català, la forma més habitual per designar la part frontal i superior del tronc és *pit*. Com succeeix amb altres parts del cos, les fronteres del ‘pit’ tampoc són gaire clares: alguns informants creuen que les glàndules mamàries (anomenades amb el mot estàndard *pits*, però també *mamelles* o *tetes*) formen part de la zona del pit, en canvi, altres consideren que el ‘pit’ i els ‘pits’ ocupen espais diferents. A més a més, hi ha parlants

que, en comptes d'interpretar *pit* com a sinònim de *tòrax*, l'interpreten com a sinònim de *mama*.

El mot *tòrax* és un tecnicisme que no coneixen tots els parlants. Pel que fa als informants entrevistats, cap va pintar el referent d'aquest mot a la prova de coloració, ja que asseguraven que desconeixien aquest terme. Només MAY va traduir aquesta paraula com a *sísikúloo* (*sísi* ['pit'] + *kúloo* ['os']), és a dir, "os del pit". Aquest mot no apareix al diccionari de Creissels (2012), tot i que sí que apareixen els lexemes que componen la paraula, però per separat. El fet que no aparegui aquest terme al diccionari pot ser perquè simplement Creissels no l'hagi recollit, o perquè MAY ha creat aquesta paraula per donar-nos una resposta durant la prova metalingüística:

- (55) *PAM: vale, *tòrax*?
*GUK: això no sé què és...

4.7.2. Mandinga

En mandinga, segons Creissels (2012) i Crous (2009), el substantiu que designa l'àrea superior i frontal del cos humà és *sísoo*, i el substantiu que designa els 'pits' (de l'home i de la dona) és *súñjoo*. Ara bé, les dues informants de Guinea (MAC i MAT) utilitzen una altra etiqueta (*isi*), que engloba els significats de *sísoo* i *súñjoo*. Així doncs, el mandinga té dues categories, etiquetades com a *sísoo* i *súñjoo*, i el català només una, etiquetada pel mot *pit*.

sísi: poitrine.

súñju: mamelle, sein.

Malgrat això, els informants entrevistats de Gàmbia i Senegal creuen que *súñjoo* només fa referència al pit de la dona i no al de l'home, com el mot *pits* o *mamelles* en català. Per tant, podria ser una possible influència de la L2 a la L1, atès que categoritzen aquesta part del cos de la mateixa manera que en català, tot i que no en podem estar totalment segurs.

- (56) *BUJ: *súñjoo* això és de... perquè les noies en mandinga diguem *súñjoo*.
*PAM: sí.
*BUJ: que té això d'aquí.
*PAM: sí.
*BUJ: llavors és lo mateix.
*PAM: i els nois no diries que tens *súñjoo*?
*BUJ: no.
*PAM: per tant, és com en català, no?
*BUJ: sí, *pit*.
*PAM: o sigui, *súñjoo*...

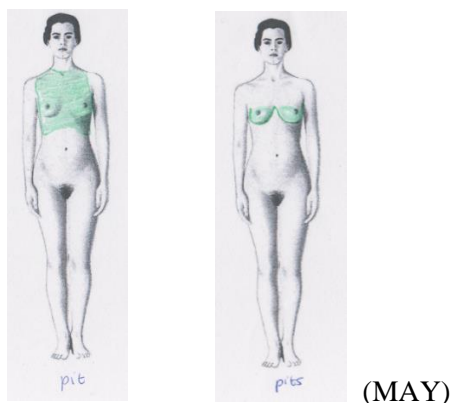
- *BUJ: *súñjoo* és de part de la noia que té, el noi no té *súñjoo*.
- *PAM: vale, com en català *pits*.

4.7.3. Resultats

A partir de la prova de coloració, podem dividir els parlants entrevistats en dos grups segons la categorització d'aquesta part del cos i la forma d'etiquetar-la.

El primer grup, format per quatre informants (BUJ, GUK, MAY i SAF), tots ells amb estudis, considera que els 'pits' s'inclouen dins el 'pit', i el mateix en mandinga: *súñjoo* s'inclou dins *sísoo*.

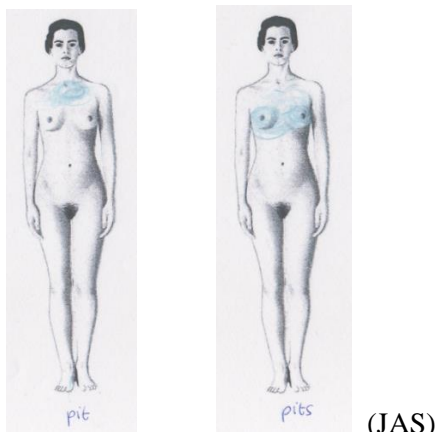
(57)

- (58) *PAM: em... quina diferència hi ha? Has dit que *súñjoo* són les 'tetes' ...
*GUK: són les 'tetes', i *sísoo* seria...
*PAM: i *sísoo* és això d'aquí, no?
*GUK: sí.
(...)
*PAM: i per tant, tant noi com una noia té 'sísoo'.
*GUK: sí.
*PAM: però només les noies tenen 'súñjoo'.
*GUK: 'súñjoo'.
*PAM: vale, vale, i les 'súñjoo', és a dir, els 'pits'...
*GUK: sí.
*PAM: les 'tetes', estarien dins del pit...
*GUK: pit.
*PAM: no? 'Pit' és tot.
*GUK: sí, és tot això.

El segon grup, format per dos informants (SAT i JAS), tots dos sense estudis, considera que el 'pit' i els 'pits' ocupen zones diferents: situen el 'pit' en una zona petita entre els dos pits (imatge 16), i els 'pits' els situen a la zona de les glàndules mamàries (igual que en mandinga):

(59)

- (60) *PAM: por tanto, ‘pecho’ es *sísoo* y ‘pechos’ yo entiendo que es el *súñjoo* vuestro.
 *JAS: *súñjoo*, sí.
 *PAM: vale.
 *JAS: ¿aquí no? Sí.
 *PAM: vale, ¿para ti ‘sísoo’ es solo esto de aquí?
 *JAS: sí, no de pecho.
 *PAM: no los pechos.
 *JAS: sí.
 *PAM: y el ‘sísoo’ lo tiene la mujer y el hombre.
 *JAS: la hombre, todo el mundo.
 *PAM: vale.
 *JAS: sí.
 *PAM: ¿el ‘súñjoo’ es solo el pecho o todo?
 (...)
 *JAS: ese *súñjoo* solo, se llama *súñjoo* solo, ‘pecho’ aquí.
 *PAM: esto *sísoo* y esto *súñjoo*.
 *JAS: *súñjoo*.
 *PAM: vale, y el ‘súñjoo’ solo la mujer.
 *JAS: sí.

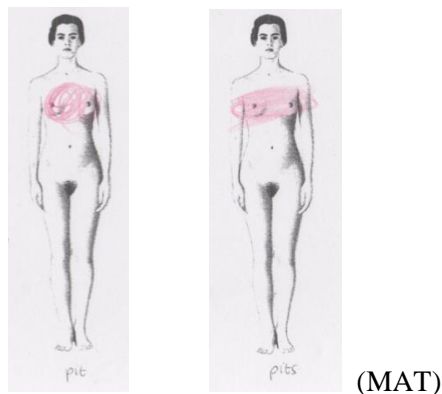
En resum, tant els informants del primer grup com els del segon tenen una sola categoria en català etiquetada com a *pit* (per a referir-se a les glàndules mamàries s’afegeix la -s de plural en aquest mot) i dues categories en mandinga etiquetades com a *sísoo* i *súñjoo*. Convé remarcar, però, que, en alguns casos, no queda gaire clar si el parlant diferencia el mot *pit* del mot *pits*. Per exemple, a la imatge (17), on apareixen els ‘pits’ d’una dona, tres informants (GUK, SAT i MAC) van respondre que la dona s’havia operat el ‘pit’ i no els ‘pits’, com la resta. Segurament, aquests parlants només utilitzen el mot *pit* i després especifiquen si es tracta d’un home o d’una dona (sobretot en el cas de les informants de Guinea) o usen un altre terme per referir-se als ‘pits’, com *tetes*.

- (61) *PAM: *pit* i *pits* lo mateix?
 *BUJ: *pits* seria tot això dius no?
 *PAM: *pits*.

- (62) *BUJ: *pit*, jo sé el *pit*.
*PAM: el 'pit' i els 'pits' no?
*BUJ: on estan els 'pits'?
*PAM: i els 'pits'?
*GUK: seria això, no? Les 'tetes'.

Les dues informants de Guinea (MAC i MAT), en canvi, tenen una sola categoria per a aquesta part del cos i l'etiqueten com a *isi*. Sembla a ser que *isi* engloba *síssoo* i *súñjoo* (els termes usats pels parlants de Gàmbia i Senegal). Així doncs, en aquest cas, *isi* pot fer referència tant al pit de l'home com al de la dona. Aquestes dues informants, per exemple, no diferencien *pit* i *pits*: tant MAC com MAT tenen una categoria en mandinga etiquetada com a *isi*, i una en català, etiquetada com a *pit* i, a partir d'aquí, especifiquen si es tracta d'un home o d'una dona. Per aquesta raó, van pintar de la mateixa manera els referents d'aquests mots:

(63)

- (64) *PAM: vale, vale, em... i després en mandinga tu dius, tens una paraula que és *isi*...
*MAT: sí.
*PAM: que és els 'pits'.
*MAT: 'pit', sí.
*PAM: i els 'pits' vol dir els dels homes, els de les dones i tot.
*MAT: sí.
*PAM: és tot.
*MAT: sí.
*PAM: vale, vale.
*MAT: si vols dir si pues, no sé, del hombre...
*PAM: vale, diries darrere, no? Diries si del hombre y de la mujer, vale.
- (65) *MAC: cuando tú dice *isi*, no hay diferente cuando tú...
*PAM: dices *isi* para todo.
*MAC: todo, sí este para.
*PAM: ¿y el pecho de la mujer cómo se llama?
*MAC: *isi*.
*PAM: es lo mismo.
*MAC: hm, mismo.

4.8. L'esquena

4.8.1. Català

En català, el substantiu que designa l'‘esquena’ és *esquena*. Gairebé tots els parlants no fan gaires divisions de l'‘esquena’, sinó que consideren que és com un tot. No obstant això, hi ha parlants que fan algunes divisions: per exemple, molts categoritzen separatament les ‘espatlles’, com també la zona dels ronyons (*ronyonada*) i la columna vertebral (*espinada*), aquestes dos últimes sobretot els parlants més grans.

Els mots *lumbars*, *cervicals* i *dorsals* són tecnicismes que no s'usen habitualment. Els parlants que coneixen aquestes paraules admeten que les han après a través del gimnàs o del metge. Per a la majoria, les ‘cervicals’ es localitzen a la part superior de l'esquena, en canvi, les ‘lumbars’ i les ‘dorsals’ es localitzen a la part baixa, tot i que, hi ha moltes divergències entre parlants.

4.8.2. Mandinga

En mandinga hi ha almenys tres mots per designar l'esquena i les seves parts: *kóo* (‘esquena’), *koboŋ* (part de baix de l'esquena) i *sáño* (part de dalt de l'esquena), així doncs, en aquest cas, el mandinga etiqueta més categories que el català. Tot i això, els mots *cervicals* i *lumbars* recullen força bé el significat de *koboŋ* i *sáño*, però, com hem comentat, es tracta de tecnicismes. Cal afegir que MAC, una informant de Guinea, utilitza una altra etiqueta a més de *kóo*: *isuru*. En canvi, MAT, l'altre parlant de Guinea, només usa *kóo* (*koboŋ*, *sáño* i *isuru* no les coneix).

Cal remarcar que tots els informants entrevistats utilitzen i coneixen el mot *kóo* (SAT l'anomena *báloo kóoma*, és a dir, “la part de darrere el cos”), ara bé, no tots coneixen *koboŋ* i *sáño*. Pel que fa a la paraula *koboŋ*, els parlants més joves la desconeixen (BUJ, SAT, MAC i MAT), a diferència dels més grans (excepte GUK). Malgrat això, no queda clar el seu significat, ja que segons GUK vol dir ‘cuixa’, segons JAS vol dir ‘cintura’, etc. Amb *sáño* succeeix gairebé el mateix: els més joves no coneixen aquest mot, i els més grans –aquesta vegada tots– asseguren que es refereix a la part de dalt de l'esquena.

- (66) *SAT: *koboŋ*? què és *koboŋ*?
*PAM: *koboŋ* jo tinc que vol dir la part de baix de l'esquena, això d'aquí.
*SAT: *koboŋ*...
*PAM: no ho saps què és?
*SAT: sí.
(...)
*PAM: *sáño*, què vol dir?
*SAT: pues pasa palabra.

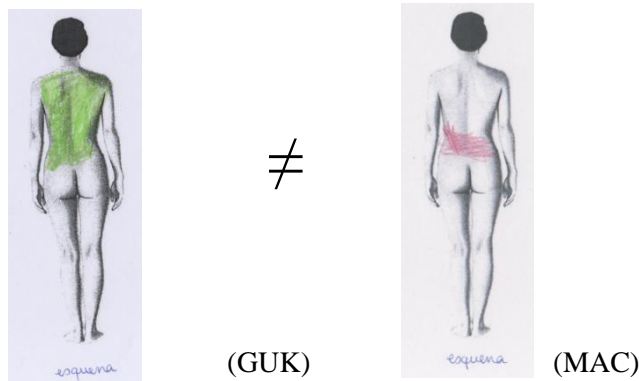
- (67) *PAM: i després coneixes les paraules que són *koboŋ* i *sáño*?
- *SAF: *koboŋ* és ‘cadera’.
- *PAM: ‘cadera’.
- *SAF: però la part de darrere eh, *koboŋ*.
- *PAM: o sigui la ‘cintura’ però la part de darrere, ai perdó, la ‘cadera’ però la part de darrere.
- *SAF: jo entenc *koboŋ* com això, una mica amunt del cul.
- *PAM: vale.
- *SAF: sí, *koboŋ*.
- *PAM: i *sáño*?
- *SAF: *sáño* és això, la part d’aquí.
- *PAM: la part de dalt, i tu ho dius?
- *SAF: això és *kóo*, d’aquí a baix *kóo*.
- *PAM: *kóo*.
- *SAF: però si vols diferenciar entre...
- *PAM: dalt o baix.
- *SAF: *sáño* seria la part de...
- *PAM: dalt.
- *SAF: sí, *sáño*.
- *PAM: vale però tu dius *kóo* normalment.
- *SAF: sí, *kóo* en general tot.

Pel que fa als mots *lumbar*s i *cervical*s, els parlants entrevistats no els coneixen, encara que alguns asseguruen haver-los sentit. Només alguns d’ells van saber traduir aquests termes quan els vam explicar el seu significat (tot i que les traduccions no s’hi aproximaven gaire): per exemple, MAY va traduir *cervical*s com a *toŋo* (‘coll’) i JAS com a *dabakúŋkuŋ* (*daba* [‘espatlla’] + *kúŋ* [RED] + *kuŋ* [‘cap’]), és a dir, “punta de l’espatlla”. Per exemple, a la imatge (19) on apareix un home que li fan mal les ‘cervicals’, els informants entrevistats van donar-nos altres respostes com: ‘espatlla’ (BUJ, MAY, JAS, SAF) o ‘coll’ (MAC, MAT).

4.8.3. Resultats

Com ja hem comentat, la forma de categoritzar aquesta part del cos també és diferent segons el parlant: alguns divideixen l’esquena en parts, i altres la consideren com un tot. Això no obstant, gairebé tots els informants van pintar igual el referent d’aquest mot, excepte MAC, que va pintar la zona baixa de l’esquena. Tot i així, a la resta de proves, no semblava que es referís només a aquesta zona quan parlàvem de l’‘esquena’:

(68)

BUJ creu que l'‘esquena’ és un tot de què no es fan parts, i dins l'‘esquena’ (*kóo*) hi ha la ‘cintura’ (*téoo*). MAC i SAT també conceben l'‘esquena’ com un tot: MAC usa els mots *kóo* i *isuru* per referir-s'hi, i SAT el terme *báloo kóoma*. A més, cap dels tres informants coneix els següents mots: *koboŋ*, *sáño*, *lumbars* i *cervicals*.

- (69) *PAM: o sigui, per tu l'‘esquena’ és una cosa, després ve la ‘cintura’ i després ve el ‘cul’.
 *BUJ: sí.
 *PAM: o la ‘cintura’ està dins l'‘esquena’?
 *BUJ: està a l'‘esquena’ també la ‘cintura’, però és part del tronc, tens a davant i a darrere, llavors l'‘esquena’ és des de cintura de darrere fins el coll de darrere, que és això que tenim a l'‘esquena’ que està format d'aquella part.
 *PAM: vale.
 *BUJ: llavors a baix tens el ‘cul’, tens els ‘peus’, jo què sé.
 *PAM: vale, em... i a l'‘esquena’ li faries alguna divisió o per tu l'‘esquena’ és una cosa i ja està?
 *BUJ: lo que t'he dit abans, o sigui *kóo*, en plan, jo diria *kóo*, però clar m'has dit dos paraules més...
 *PAM: sí.
 *BUJ: que no les sé.
 *PAM: que tu no... vale.
 *BUJ: jo només sé *kóo*, saps?
- (70) *PAM: yo tengo que en mandinga *koboŋ* es la parte de abajo de la espalda y *sáño* es la parte de arriba de la espalda.
 *MAC: *ikoboŋ*.
 *PAM: ¿tú conoces esto? No conoces.
 *MAC: no sé...
 *PAM: tú dices *kóo*...
 *MAC: *ikóo*.
 *PAM: para toda la espalda ¿no? Vale.
- (71) *PAM: no? i l'‘esquena’ em... faries també alguna part o és tot, l'‘esquena’ és tot? *báloo kóma* és tot des d'aquí dalt...
 *SAT: hasta *téoo*.
 *PAM: fins a *téoo*.
 *SAT: sí.

GUK, en català, no dividiria l'esquena en parts, com BUJ i MAC, en canvi, en mandinga, la dividiria en dues parts: 'sáñoó' (la part de dalt de l'esquena) i 'kóó', però no afegiria 'koboŋ', ja que creu que és la 'cuixa' (tot i que el mot habitual per designar-la és *wútoo*). JAS, a diferència de GUK, dividiria l'esquena en dues parts tant en català com en mandinga: 'esquena' ('kóó') i 'cintura' ('téoo').

- (72) *PAM: i per tant, em... l' 'esquena' la dividiries en dos?
*GUK: sí.
*PAM: en 'sáñoó'...
*GUK: i 'kóó'.
*PAM: i 'kóó'.
*GUK: hm.
*PAM: *kóo* no és tot.
*GUK: no és tot.
*PAM: hi ha 'sáñoó'...
*GUK: hi ha 'sáñoó' i 'kóó'.
*PAM: i després ja hi hauria la 'cintura'.
*GUK: sí.
*PAM: vale, vale, i en català, per exemple, tu només dius *esquena*.
*GUK: sí.
- (73) *PAM: vale, vale, em... vale después la 'espalda' tú has dicho que tampoco le harías ninguna parte.
*JAS: no, no.
*PAM: la 'espalda' es todo, *kóo*.
*JAS: *kóo* y *téoo*, la 'cintura'.
*PAM: y la 'cintura'.
*JAS: sí.
*PAM: en la 'espalda' hay *kóo* y *téoo*.
*JAS: la 'cintura', sí, porque hay diferente este, *kóo* la 'espalda'.
*PAM: la 'espalda'.
*JAS: 'cintura' aquí.
*PAM: aquí abajo.
*JAS: la 'espalda' arriba.

SAF, MAY i MAT també conceben l' 'esquena' com un tot, però, a diferència de BUJ, MAC i SAT, aquestes tres informants asseguren que si haguessin de precisar en mandinga de quina zona de l' 'esquena' estan parlant, sí que podrien dividir-la. Per exemple, MAY i SAF usarien els mots *koboŋ* i *sáñoó*; MAT, en canvi, usaria els mots *kóosámfe* (part de dalt) i *kóodúma* (part de baix), ja que és de Guinea. En català, però, no coneixen *lumbar*s i *cervicals*, així doncs, no utilitzarien aquests mots a l'hora de precisar alguna zona de l' 'esquena'.

- (74) *PAM: vale, vale, i després tu les paraules *kóo*, *koboŋ* i *sáñoó*.
*MAY: hm.
*PAM: les utilitzes totes tres?
*MAY: sí.
*PAM: les dius totes tres en mandinga?
*MAY: sí, *kóo*, *koboŋ*... però, per exemple, si és de l' 'esquena' diem *kóo*, sense precisar...

- (74) *PAM: jo tinc que *koboŋ* i *sáño*, o sigui, que *kóo* és la part del mig de l'esquena, que *koboŋ* és la part de baix de l'esquena i que *sáño* és la part de dalt de l'esquena, tu diries això?
*MAT: no, jo diria *kóosámfe* i *kóodúma*, és *sámfe* i *dúma*, arriba y abajo.
*PAM: abajo.
*MAT: i ja està.
*PAM: i *kóo* és tota l'esquena?
*MAT: sí.

En resum, la majoria dels informants entrevistats (BUJ, SAT, MAC, SAF, MAY i MAT), sense coincidència d'edat, sexe, nivell d'estudis, etc. té una sola categoria en mandinga per a 'esquena', etiquetada com a *kóo*, i una categoria en català, etiquetada amb el mot *esquena*. En canvi, GUK i JAS tenen dues categories en mandinga: GUK les etiqueta com a *sáño* i *kóo*, i JAS com a *kóo* i *téoo*. Ara bé, GUK només té una categoria en català, etiquetada com a *esquena*, i JAS en té dues, etiquetades com a *esquena* i *cintura*. Així doncs, en el cas de JAS, podríem considerar que hi ha una influència de la L1 a la L2. En els altres casos, per contra, no parlariem d'influència del català, encara que els informants no tinguin tres categories en mandinga, atès que, possiblement, s'ha perdut la distinció dels tres mots que etiqueten aquestes categories.

Pel que fa a les imatges (10) i (18), tots els informants tenen força dubtes a l'hora de respondre, ja que no saben si la zona assenyalada es tracta de la 'cintura' o de l' 'esquena'. I és que, com hem vist, hi ha parlants que consideren que la 'cintura' es troba dins l' 'esquena', i altres que creuen que la frontera que separa aquestes dues parts no és gaire clara i, per això, podrien arribar a confondre's:

- (75) *PAM: vale, em... en aquest home què li fan?
*BUJ: massatge.
*PAM: a on?
*BUJ: a l' 'esquena'.
*PAM: a l' 'esquena', vale.
*BUJ: a la 'cintura' també diguéssim...
*PAM: 'cintura', 'esquena'...
*BUJ: jo diria a la 'cintura', perquè la mà està a la 'cintura'.
*PAM: a la 'cintura'.

4.9. Les extremitats

4.9.1. Català

El català, pel que fa a les extremitats, té quatre categories, etiquetades de la forma següent: *cama*, *peu*, *braç* i *mà*. La categorització d'aquestes parts del cos, però, depèn de cada parlant, atès que alguns consideren que les categories, etiquetades amb els mots *peu* i *mà*, s'inclouen dins les categories, etiquetades com a *cama* i *braç*, respectivament. En canvi, altres parlants no creuen que unes categories incloguin les altres.

4.9.2. Mandinga

En mandinga, la categoria, etiquetada com a *búloo*, designa l'extremitat superior que abasta des de sota l'espatlla fins a la punta dels dits de la mà. I la categoria, etiquetada amb el mot *siḡoo*, designa l'extremitat inferior que abasta des de l'engonal fins a la punta dels dits del peu. Serien dos mots amb el sentit d'extremitat superior o inferior del català i englobarien, doncs, altres parts del cos, etiquetades de la forma següent: *braç*, *colze*, *avantbraç*, *canell* i *mà* o *cuixa*, *genoll*, *cama*, *turmell*, *taló* i *peu*. Per tant, aquest és un altre cas en què el català etiqueta més categories que el mandinga.

Tot i això, existeixen mots que serveixen per especificar cada una de les parts que s'inclouen dins *búloo* i *siḡoo*, la majoria d'ells són complexos (el primer formant és o bé *búloo*, o bé *siḡoo*). Per exemple, el mot *búlújáboo* (*búlu* ['ES'] + *jáboo* ['fulla']) significa la 'mà', igual que *búlúkésoo* (*búlu* ['ES'] + *késoo* ['gra'; 'punta punxeguda']) i *búlútínsoo* (*búlu* ['ES'] + *tínsoo* ['espiga d'arròs o de mill']). I el mateix succeeix amb *sinjáboo* i *siḡkésoo* que fan referència al 'peu'. Malgrat això, només un informant (SAF) va saber traduir aquests termes amb el mot *mà*, la resta no es va posar d'acord amb el seu significat. Pel que fa a *búlúkésoo* i *siḡkésoo*, la majoria dels parlants entrevistats no coneix aquests mots, atès que utilitzen *búloo* i *siḡoo* per referir-se a la 'mà' i al 'peu' respectivament.

- (76) *PAM: vale, el 'peu'?
- *MAY: el 'peu', *siḡoo*.
- *PAM: la 'mà'?
- *MAY: *búloo*.
- *PAM: la 'cama'?
- *MAY: la 'cama', *siḡoo* també.
- *PAM: i el 'braç'?
- *MAY: el 'braç' també és *búloo*.
- *PAM: vale.
- *MAY: nosaltres *búloo* és tot el braç.
- *PAM: *búloo* tot el braç, o sigui, des d'aquí l'espatlla fins la mà.
- *MAY: sí, *búloo*.
- *PAM: vale.
- *MAY: i la 'cama' també.

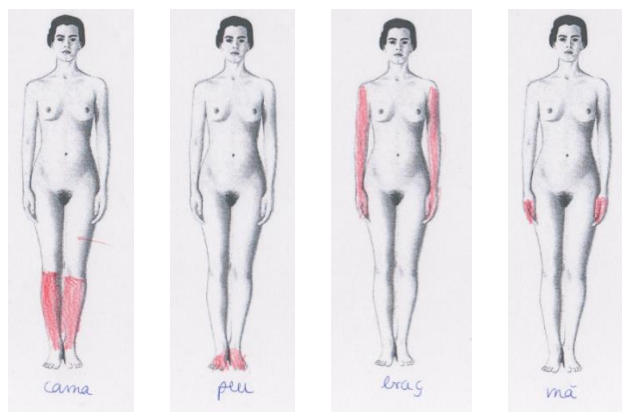
4.9.3. Resultats

Com hem esmentat abans, la forma de categoritzar les extremitats divergeix una mica segons el parlant. En el cas dels informants entrevistats, cadascú les categoritza d'una manera diferent, com veurem a continuació. A més a més, com que aquest apartat el vam

incorporar *a posteriori*, deixarem de banda els parlants BUJ i GUK, atès que les seves entrevistes són anteriors en relació amb les dels altres informants.

Per exemple, SAT categoritza diferent el 'braç' i la 'mà' de la 'cama' i el 'peu'. Per una banda, a partir de la prova de coloració, coneixem la manera de categoritzar les extremitats en català: SAT considera que la 'cama' comprèn des de sota el genoll fins al turmell, i el 'peu' és la part final de l'extremitat inferior. En canvi, creu que el 'braç' comprèn des de sota l'espatlla fins a la punta dels dits de la mà, i la 'mà' és la part final de l'extremitat superior.

(77)

Per altra banda, coneixem la manera de categoritzar les extremitats en mandinga a partir de les altres proves realitzades a l'entrevista: SAT creu que 'siŋoo' comprèn tota l'extremitat inferior, i 'búloo', tota l'extremitat superior. Tot i així, considera que aquestes parts del cos n'inclouen d'altres, com per exemple: 'búlúkónóndiŋoo' ('dits de la mà'), encara que per SAT significa solament 'mà'.

(78) a. *PAM: vale, 'peu'?

*SAT: ah 'peu'!

*PAM: 'peu'.

*SAT: *siŋoo*.

*PAM: *siŋoo*, i 'mà'?

*SAT: *búloo*.

*PAM: i 'cama'?

*SAT: *siŋoo*.

*PAM: i 'braç'?

*SAT: *búloo*.

b. *PAM: per tu el 'braç' és tot això d'aquí o la mà no?

*SAT: *búloo*, para mí *búloo* és tot.

*PAM: és tot, i en català?

*SAT: m?

*PAM: en català, o sigui, per tu en mandinga *búloo* és tot això...

*SAT: sí, però *búlúkónóndiŋoo*, si tu dius *búlúkónóndiŋoo* estàs parlant de esto.

*PAM: de la mà.

*SAT: de la mà, sí.

*PAM: vale, com en català, no? en català tenim *braç* i tenim *mà*.

*SAT: sí.

*PAM: i tenim *cama* i tenim *peu*.

*SAT: sí.

*PAM: però tu en mandinga només tens *siḡoo* que és tot.

*SAT: *siḡoo*.

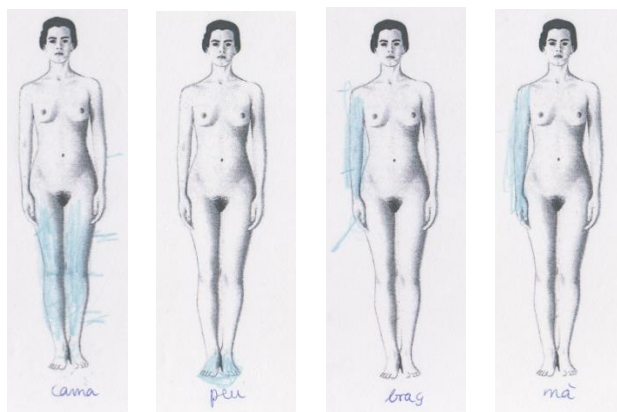
*PAM: i després dins el 'siḡoo' hi ha diferents parts.

*SAT: hi ha diferents parts, sí.

Per tant, en aquest cas, podem considerar que hi ha una influència de la L1 a la L2 pel que fa a la forma de categoritzar el 'braç'. En mandinga, SAT té una sola categoria per a l'extremitat superior, etiquetada com a *búloo*, i en català també, ja que categoritza el 'braç' com tota l'extremitat superior, igual que 'búloo'. Ara bé, convé remarcar que en català el 'braç' també pot designar tota l'extremitat superior, com il·lustra el següent exemple: La Paula aixeca el **braç**. En canvi, la forma de categoritzar la 'cama' i el 'peu' és la mateixa que en català, ja que no usa el mot *cama* o el mot *peu* per designar tota l'extremitat superior, com succeeix en mandinga amb *siḡoo*.

Paral·lelament, JAS considera que, en català, la 'cama' abasta des de l'engonal fins al turmell, i el 'peu' és solament la part final de l'extremitat inferior. En canvi, el 'braç' creu que abasta des de sota l'espatlla fins al canell, i la 'mà' comprèn tota l'extremitat superior. En mandinga, però, té una categoria, etiquetada com a *siḡoo*, que és l'extremitat inferior, i un altra categoria, etiquetada com a *búloo*, que és l'extremitat superior. Així doncs, com succeeix amb SAT, en aquest cas també hi ha una influència del mandinga a l'hora de categoritzar l'extremitat superior. JAS, a diferència de SAT, però, usa el mot *mà* per designar tota l'extremitat, i no el mot *braç*.

(79)

(80) a. *PAM: después ¿el 'pie'?

*JAS: el 'pie', *siḡtee*.

*PAM: *siḡtee*.

*JAS: *siḡtee*.

*PAM: ¿y la 'mano'?

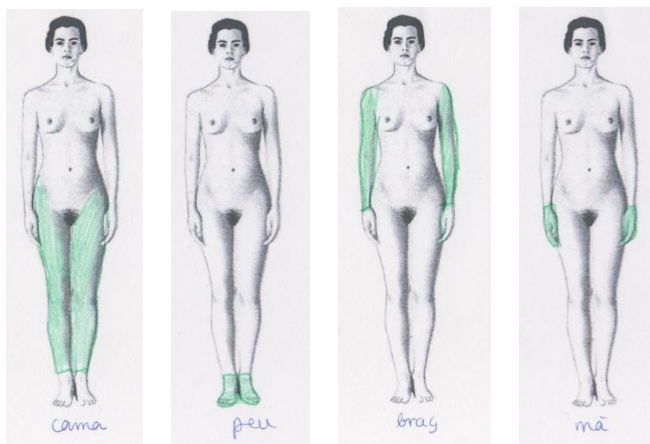
*JAS: *búloo*.

*PAM: ¿y la 'pierna'?

- *JAS: *siŋ*.
 *PAM: ¿y el 'brazo'?
 *JAS: 'brazo', *dabakúŋkuŋ*.
 b. *PAM: vale, y después ¿*búloo*?
 *JAS: *búloo* este general, *búloo*.
 *PAM: el 'brazo'.
 *JAS: sí.
 *PAM: ¿*búloo* quiere decir solo brazo o quiere decir brazo y mano?
 *JAS: todo.
 *PAM: todo.
 *JAS: sí.
 *PAM: todo, brazo y mano.
 *JAS: todo.
 *PAM: i *siŋ* pierna y pie.

Contràriament, MAY opina que la 'cama' abasta des de l'engonal fins al turmell, el 'braç' abasta des de sota l'espatlla fins al canell, i la 'mà' és la part final de l'extremitat superior. Ara bé, en mandinga té dues categories, etiquetades com a *siŋoo* i *búloo*, que designen, respectivament, l'extremitat inferior i la superior. En conseqüència, aquest és l'únic cas, com veurem, en què no hi ha cap tipus d'influència, atès que conserva les quatre categories del català i les dues del mandinga.

(81)

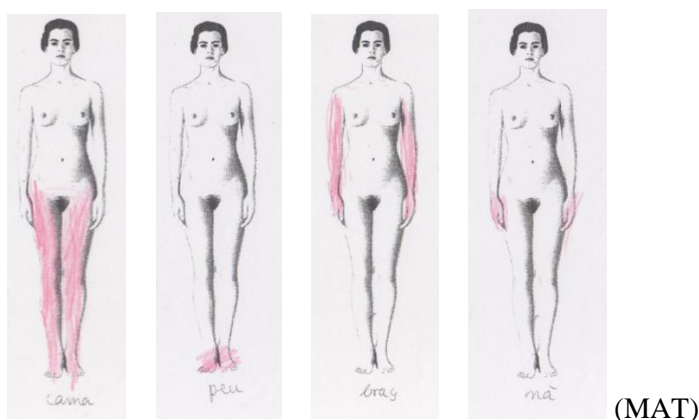

- (82) a. *PAM: vale, el 'peu'?
 *MAY: el 'peu', *siŋoo*.
 *PAM: la 'mà'?
 *MAY: *búloo*.
 *PAM: la 'cama'?
 *MAY: la 'cama', *siŋoo* també.
 *PAM: i el 'braç'?
 *MAY: el 'braç' també és *búloo*.
 *PAM: vale.
 *MAY: nosaltres *búloo* és tot el braç.
 *PAM: *búloo* tot el braç, o sigui, des d'aquí l'espatlla fins la mà.
 *MAY: sí, *búloo*.
 *PAM: vale.
 *MAY: i la 'cama' també.

- b. *MAY: *búloo, siŋoo*, quan tu m'estaves dient ostres.
 *PAM: ostres ja no me'n recordava d'això, i en català com ho dius? dius...
 *MAY: també dic el 'braç'...
 *PAM: el 'braç'.
 *MAY: que em fa mal el 'braç' o el 'peu' o la 'mà'.
 *PAM: o sigui, en català tu dius el 'braç', la 'mà', la 'cama' i el 'peu'.
 *MAY: sí, sí.

Pel que fa a MAC i MAT, les informants de Guinea, tenen dues categories en mandinga, etiquetades de la forma següent: *isiŋ* ('EI') i *ibúlu* ('ES'), igual que en català, aquestes però etiquetades com a *cama* ('EI') i *braç* ('ES'). Consegüentment, en aquest cas, també podem parlar d'una possible influència de la L1 a la L2, ja que les informants només tenen dues categories en català, i no quatre, a causa de la influència del mandinga.

(83)

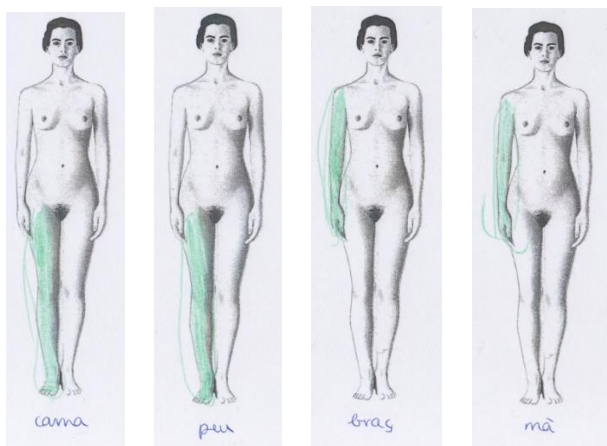

- (84) a. *PAM: ¿el 'pie'?'
 *MAC: *isiŋ*.
 *PAM: ¿la 'mano'?'
 *MAC: *ibúlu*.
 *PAM: ¿la 'pierna'?'
 *MAC: 'pierna', *isiŋ*.
 *PAM: ¿y el 'brazo'?'
 *MAC: *ibúlu*.
 b. *MAC: cuando tú dice *búloo* nosotros decir *búloo* toda aquí.
 *PAM: todo, vale.
 *MAC: depende de tu diferente la...
 *PAM: vale ¿y tú en español dices *brazo*...
 *MAC: *brazo*.
 *PAM: para todo el 'brazo'?'
 *MAC: hm, todo el 'brazo' español.
 *PAM: ¿con la mano también?'
 *MAC: hm.
 *PAM: vale, ¿*siŋoo*?
 *MAC: aquí, *isiŋ*, ah sí.
 (...)
 *PAM: con el pie también, todo, vale.

I per últim, SAF també té dues categories en mandinga, etiquetades amb els mots *siŋoo* ('EI') i *búloo* ('ES'). Igualment, en català també té dues categories, en comptes de

quatre, etiquetades de la forma següent: *cama* o *peu*, l'extremitat inferior, i *braç* o *mà*, l'extremitat superior. Per exemple, a la imatge (4), en què apareix una noia amb el braç trencat, SAF va respondre la 'mà', i no el 'braç'. En aquest cas, doncs, també hi ha influència de la L1 a la L2, com a la majoria dels parlants entrevistats.

(85)

(86) *PAM: doncs i tu en català per dir em... *mà*, per tu la 'mà' què és? O per dir *braç*?

*SAF: en català?

*PAM: en català, tu en català dius *braç* i significa tot?

*SAF: sí, bueno jo quan dic *braç* és tot això.

*PAM: i la 'mà' també?

*SAF: ja sé que després això seria la 'mà'.

*PAM: o sigui tu diries...

*SAF: jo crec que *mà* és això també, *mà* és tot això.

(...)

*PAM: però tu dius *braç* des d'aquí l'espatlla fins la mà i de *mà* també des d'aquí l'espatlla fins...

*SAF: sí jo ho dic igual.

4.10. Les parts internes

4.10.1. Català

En aquest subapartat, ens centrarem, solament, en aquelles parts internes que presenten diferències de categorització entre les dues llengües d'estudi. Per aquesta raó, comentarem els mots *cor*, *fetge*, *vena* i *múscul*, i de manera secundària els mots *ronyó*, *tendó* i *nervi*. Convé recalcar que les parts internes, a diferència de les externes, en no ser visibles, són més complicades de conèixer i d'ubicar, tot i així, a través dels animals en podem tenir un coneixement més explícit. Per exemple, un dels factors que es tenen en compte a l'hora de categoritzar aquests òrgans és la funció que realitzen. També cal afegir que els òrgans interns presenten unes fronteres delimitades, a diferència de les parts

externes, ja que els òrgans es poden extreure sencers del cos, per això, a la prova de coloració no els vam prendre en consideració.

Després de les entrevistes realitzades als informants, podem determinar quins òrgans són coneguts per a la majoria i quins altres no tant: per exemple el mot *cor* és conegut per tothom, atès que designa un òrgan percebut com a essencial, per la funció que realitza i perquè es pot percebre (els batecs). El mot *fetge*, en canvi, no és gaire conegut, encara que la majoria coneix aquest òrgan i la seva funció. Pel que fa als substantius *múscul* i *vena*, són més coneguts que *fetge*, tot i que als parlants els costava recordar el mot en mandinga. Per exemple, a SAF vam haver-li d'ensenyar fotografies de cada òrgan perquè desconeixia molts termes:

- (87) *SAF: a veure ensenya'm el 'fetge' em sembla que és el que vull dir i no m'ha sortit.
(...)
*PAM: mira, això és el 'fetge'.
*SAF: vale, sí.
*PAM: vols dir això?
*SAF: sí, sí, perquè em sembla que, de fet, nosaltres diem això *júsoo*.
*PAM: o sigui *júsoo* el 'fetge'.

4.10.2. Mandinga

En mandinga, el 'cor' es pot designar a través de tres mots diferents: *fúndoo*, *júsoo* i *sundiño*. Ara bé, cada un d'aquests termes, a més de designar el 'cor', també fan referència a alguna altra part del cos (el 'fetge', en els dos primers casos, i els 'ronyons', en el darrer). Segons Crous (2009) la paraula *fúndoo* és el terme de respecte i té un ús més restringit, per aquest motiu, cap dels informants entrevistats el coneixia. Convé remarcar que el mot *sundiño*, que designa els 'ronyons' o el 'cor', només el coneixen els parlants més grans, segurament pel fet que no hagin estat escolaritzats a Catalunya i utilitzin la llengua materna en més àmbits (SAF, MAY i JAS). Les dues informants de Guinea, a part d'utilitzar el mot *júsoo*, també tenen una altra etiqueta per a 'cor': *idusu*.

- (88) *PAM: vale, *sundiño*?
*BUJ: eh?
*PAM: *sundiño*.
*BUJ: *sundiño*... ara estàs parlant de dintre del cos.
*PAM: dins, sí.
*BUJ: vale, no, no me'l sé.

A més, en mandinga, el mot *fásoo* pot designar els 'nervis', les 'venes', els 'tendons' i els 'músculs'. Aquestes parts tenen en comú que es troben sota la pell i que tenen una

forma allargada, és a dir, la categorització es fa en funció de la situació i de la forma. Així doncs, en tots aquests casos el mandinga etiqueta més categories que el català.

4.10.3. Resultats

Pel que fa al mot *júsoo*, tres informants (GUK, SAT i JAS) l'usen per designar el 'cor' i el 'fetge', en canvi, la resta de parlants només utilitzen *júsoo* per a referir-se al 'cor' (BUJ, MAY, MAC, MAT) o al 'fetge' (SAF). Per tant, en el primer cas, els tres informants tenen una sola categoria en mandinga i dues o més en català i, en el segon cas, els cinc informants restants tenen una categoria en mandinga i una en català.

- (89) *PAM: vale, ¿no te acuerdas del 'hígado'?
- *JAS: no, 'hígado' *ijúsoo*, 'hígado' *júsoo*, se llama *júsoo*.
- *PAM: *júsoo* el 'hígado'.
- *JAS: *júsoo*.
- *PAM: como el corazón.
- *JAS: como corazón, *ijúsoo*, corazón, sí.
- (90) *PAM: i després hi ha *júsoo* molta gent..., m'has dit que és 'cor'.
- *MAT: sí.
- *PAM: que *júsoo* també vol dir tot lo que tens a dins el cos.
- *MAT: *júsu*, no.
- *PAM: no, *júsoo* és 'cor' i ja està.
- *MAT: és 'cor' i punto.
- (91) *SAF: sí, sí, perquè em sembla que, de fet, nosaltres diem això *júsoo*.
- *PAM: o sigui *júsoo* el 'fetge'.
- *SAF: el 'fetge', sí.
- *PAM: i el 'cor' també, o no?
- *SAF: i el 'cor' en teoria ha de ser *sundiño*.

Pel que fa al mot *sundiño*, només el coneixen els tres informants més grans (SAF, MAY i JAS). SAF usa aquest mot per designar el 'cor' i els 'ronyons', tot i que no queda massa clar, en canvi, MAY i JAS només l'utilitzen per designar els 'ronyons'. Per tant, com succeeix amb *júsoo*, SAF té una categoria en mandinga i dues en català, i MAY i JAS només en tenen una tant en català com en mandinga.

- (92) *PAM: vale, l'altra paraula és *sundiño*.
- *SAF: *sundiño* sí.
- *PAM: *sundiño* tu ho dius pel 'cor'.
- *SAF: sí.
- *PAM: i *júsoo* pel 'fetge'.
- *SAF: sí.
- *PAM: i després tinc que *sundiño* també vol dir 'ronyó'.
- *SAF: també.
- (93) *JAS: *sundiñ* enséñalo a ver...
- *PAM: *sundiñ* 'corazón', 'riñón'.
- *JAS: 'riñón', *sundiñ*.
- *PAM: *sundiñ* tú lo utilizas por 'riñón'.
- *JAS: 'riñón', sí.
- *PAM: *sundiñ*.

- (94) *JAS: ‘riñón’, *sundiŋ*, sí.
 *PAM: ‘corazón’ no lo utilizas.
 *JAS: ‘corazón’ no, no.
 *PAM: i *sundiŋoo*?
 *GUK: *sun...*
 *PAM: *sundiŋoo*.
 *GUK: *sundiŋoo*.
 *PAM: en aquí també he trobat que vol dir ‘cor’ i ‘ronyó’.
 *GUK: *sundiŋoo*.
 *PAM: tu no ho utilitzes? No, i per dir ‘ronyó’ com ho dius?
 *GUK: és que... mandinga dius: *júsoo*.
 *PAM: *júsoo*.
 *GUK: *júsoo*.
 *PAM: i *júsoo* és...
 *GUK: como tot.

Pel que fa al mot *fásoo*, hi ha cinc informants que l'utilitzen per designar les ‘venes’, els ‘músculs’, els ‘tendons’ i els ‘nervis’ (GUK, SAT, MAY, JAS i MAT, aquest últim, però, no queda massa clar). GUK i JAS usen més *fásoo* per referir-se als ‘músculs’, en canvi, SAT i MAY, per referir-se a les ‘venes’. Els tres parlants restants, per contra, només utilitzen *fásoo* per referir-se a les ‘venes’ (BUJ i MAC) o als ‘músculs’ (SAF). BUJ i MAC no coneixen el mot en mandinga per a ‘múscul’ i SAF usa el mot *yelesíloo* per a les ‘venes’, que trobem documentat al diccionari Creissels (*yele* [‘sang’] + *síloo* [‘via’, ‘ruta’]). Per tant, el primer grup té una categoria en mandinga i quatre en català, en canvi, el segon grup només té una categoria tant en català com en mandinga.

- (95) *PAM: jo *fásoo* he trobat que vol dir ‘vena’, ‘múscul’, ‘nervi’, ‘tendó’...
 *GUK: sí.
 *PAM: tot això.
 *GUK: sí, sí.
 *PAM: significa tot això?
 *GUK: sí.
 *PAM: o sigui tu utilitzes *fásoo* per dir...
 *GUK: sí.
 *PAM: ‘nervi’, ‘vena’...
 *GUK: sí, tot.
- (96) *PAM: després m’has dit que *fásoo*...
 *BUJ: *fásoo*.
 *PAM: *fásoo* són les ‘venes’.
 *BUJ: ‘venes’.
 *PAM: jo he trobat que en mandinga *fásoo*, és molt interessant això perquè *fásoo* vol dir tant una ‘vena’, com un ‘múscul’, com un ‘nervi’, com un ‘tendó’, tot això vol dir *fásoo*.
 *BUJ: *fásoo*.
 *PAM: *fásoo*.
 *BUJ: sí, t’entenc, però el ‘múscul’ diuen una altra cosa.
 *PAM: tu no diries *fásoo*?
 *BUJ: *fásoo* només ho diria ‘venes’.

En aquests casos, possiblement, no podem determinar si hi ha algun tipus d'influència o no, atès que la reflexió metalingüística per part dels parlants moltes vegades els duu a fer afirmacions que no es corresponen amb l'ús habitual que fan dels mots i els significats que els atribueixen. Hem de tenir en compte que preguntem des del català, partint de quatre mots: *vena*, *múscul*, *tendó* i *nervi*, per tant, segurament, els parlants també volen trobar quatre mots en mandinga, encara que no es corresponguin amb la seva forma de categoritzar. A més, és important subratllar que aquests informants no tenen un gran coneixement sobre medicina i, per tant, sobre anatomia humana. Així doncs, possiblement, aquest fet no té relació ni amb la llengua ni amb la forma de categoritzar dels parlants, sinó amb la metodologia.

5. Conclusions

L'objectiu del treball era comprovar la validesa de la hipòtesi, segons la qual el contacte amb una segona llengua i una segona cultura pot influir la categorització semàntica de les parts del cos. Un cop vistes les diferències i semblances de categorització entre el mandinga i el català, hem observat alguns casos en què podria haver-hi influències.

Tal com esperàvem, hem detectat casos en què el català (L2) es veu influenciat per la llengua mandinga (L1), i casos en què el mandinga es veu influenciat pel català. Per aquest motiu, dividirem l'explicació en aquests dos grups. Convé afegir que les influències s'han produït en els casos en què el mandinga etiqueta més categories que el català i viceversa, com veurem tot seguit. Ara bé, no en tots aquests casos hi ha hagut algun tipus d'influència.

Per una banda, hem observat quatre casos d'influència de la L1 a la L2. Un primer exemple és el de *tronc* (en què el català etiqueta més categories que el mandinga): cap dels informants entrevistats coneixia aquest terme, perquè, segurament, com que en mandinga no existeix una categoria que etiqueti una paraula que signifiqui el mateix, en català ja no la incorporen. Tot i així, en català, tampoc utilitzem la paraula *tronc*, sinó que fem servir *cos*.

El segon cas és el del mot *gola*. Aquest és un exemple molt interessant perquè el factor de l'edat i el temps d'estada a Catalunya han influït en la forma de categoritzar. En mandinga, segons els parlants entrevistats, hi ha una paraula que designa la part externa del coll: *káŋoo*, i una que designa la part interna: *kánkónóto*. En català, també hi ha dos mots diferents: *coll* i *gola*, però només s'utilitza el primer, tant per referir-se a la part

interna com a l'externa, per això els parlants més joves no coneixen el mot *gola*. En canvi, els parlants més grans, que han viscut més anys al seu país d'origen i tenen més present el mandinga, sí que incorporen el terme *gola*, ja que "pretenen" que el català s'assembli a la seva llengua materna.

El tercer exemple té relació amb l' 'esquena' i només hem observat una possible influència en un informant (JAS). Aquest parlant té dues categories en mandinga, etiquetades com a *kóo* i *téoo*, per aquest motiu, segurament, també incorpora les mateixes categories en català, etiquetades com a *esquena* i *cintura*.

L'últim exemple és el de les extremitats, en què el català etiqueta més categories que el mandinga. En tots els informants, excepte un (MAY), hem observat una influència de la L1 a la L2. En el cas de JAS i SAT, només hi ha influència a l'hora de categoritzar l'extremitat superior: JAS usa el mot *mà* per designar tota l'extremitat, i SAT el mot *braç*, com succeeix amb el mot *búloo* en mandinga. En el cas de MAC i MAT només tenen dues categories en català, etiquetades com a *cama* i *braç*, a causa de la influència del mandinga, que només té dues categories. I pel que fa a SAF, usa el mot *cama* o *peu* per designar l'extremitat inferior, i *braç* o *mà* per l'extremitat superior, com en mandinga els mots *siñoo* ('EI') i *búloo* ('ES').

Per altra banda, hem detectat tres casos d'influència de la L2 a la L1. Un primer cas es relaciona amb la divisió del cos humà: dos informants (BUJ i MAY) divideixen el cos en quatre parts, com en català: 'cap', 'tronc', 'braços' i 'cames'. Segurament, com que han estat escolaritzats a Catalunya, poden concebre el cos humà com una composició que li poden fer parts. Per tant, potser és una possible influència del català, tenint en compte que una d'aquestes parts és la que correspon a la paraula *tronc*, tot i que no podem estar-ne totalment segurs.

El segon exemple és el de *barba*. Aquest cas també és rellevant pels factors que influeixen en la categorització: l'edat, el temps d'estada a Catalunya i el fet d'haver estat escolaritzats aquí. Així doncs, els més joves es veuen influenciats pel català, ja que, en mandinga, només utilitzen un dels dos mots que existeixen: *booraa* i no *bomboŋ*. En català també hi ha dues paraules, *barba* i *barbeta*, però la majoria només utilitza el terme *barba*.

I el tercer és el cas de *pits*. En aquest exemple, el factor que influeix la forma de categoritzar és el país d'origen: els informants entrevistats de Gàmbia i Senegal creuen que *súñjoo* només fa referència al pit de la dona i no al de l'home, com el mot *pits* o *mamelles* en català. En canvi, els parlants de Guinea consideren que *isi* pot referir-se tant

al pit de la dona com al de l'home. Per tant, és possible que els de Gàmbia i Senegal categoritzin aquesta part del cos de la mateixa manera que en català, tot i que no podem estar-ne segurs.

Així doncs, al llarg del treball hem comprovat, tal com esperàvem al principi, que el contacte amb una llengua i una cultura que no és la pròpia provoca influències de la L1 a la L2 i de la L2 a la L1. A més a més, alguns factors com l'edat, el temps d'estada a Catalunya, el país d'origen o el nivell d'estudis poden influir la categorització de les parts del cos (el sexe no, en aquest cas). Per exemple, els informants entrevistats que tenen estudis categoritzen el 'pit' d'una manera totalment diferent als parlants que no en tenen: els primers inclouen els 'pits' dins el 'pit', i els segons consideren que els 'pits' i el 'pit' ocupen zones diferents.

Això no obstant, en les parts del cos restants no hem percebut cap tipus d'influència, per diferents raons: en alguns casos el número de categories és el mateix, com el 'cap' i la 'cara', i en altres casos els informants han conservat totes les categories del català i el mandinga, com per exemple l'informant MAY per a 'galtes', que ha conservat les tres categories del mandinga i la categoria del català.

Cal remarcar que, en alguns casos, hi ha hagut diferències entre els resultats de les proves metalingüístiques i les proves espontànies, com per exemple en el cas de 'gola'. La majoria dels informants, a les proves espontànies, van afirmar que només usen el mot *káŋoo* per referir-se al 'coll', i no a la 'gola', a la 'veu' o a l'idioma'. En canvi, a les proves metalingüístiques, molts d'ells van traduir *gola* com a *káŋoo* o *káŋkóro*. Ara bé, hem de tenir en compte que una reflexió metalingüística pot generar, a vegades, uns resultats que poden no coincidir amb l'ús real que fan dels mots i el significat que els atribueixen. Per tant, potser és una qüestió de metodologia i no de com categoritzen els diferents informants.

A més a més, convé afegir que hem deixat de banda un apartat relatiu a les parts del cos: la panxa. Vam incorporar aquest apartat durant l'entrevista per conèixer les etiquetes que utilitzen en mandinga per a la 'panxa' i per a altres parts del cos properes a aquesta. A l'hora de redactar el treball, vam adonar-nos que no aportava cap tipus d'informació rellevant que pogués verificar o no la nostra hipòtesi. Per aquest motiu, vam decidir prescindir d'aquest apartat, tot i que durant l'entrevista i, per tant, durant les proves realitzades als informants, vam fer-ne esment.

Una altra qüestió a tenir en compte és que els informants i els mots de les parts del cos que hem escollit són relativament pocs, de manera que aquest estudi no és conclouent.

Per aquest raó, creiem que per obtenir unes conclusions definitives, s'hauria d'ampliar aquesta mostra i portar a terme una descripció més àmplia de la categorització semàntica de les parts del cos. Tot i així, la metodologia que hem utilitzat pot servir per a la descripció semàntica d'altres llengües, i la comparació d'aquestes amb les dades obtingudes en aquest treball. A més a més, aquests resultats també poden ser útils a l'àmbit de la sanitat i al de l'ensenyament, atès que la relació entre immigrants i professionals de la salut o mestres és molt difícil quan no tenen cap llengua en comú. Per tant, la informació que ofereix aquest treball permet la transmissió d'informació d'una llengua a una altra, en aquest cas, del mandinga i el català.

6. Bibliografia

- ALCÁZAR, E. (2015): *Categorización semántica de las partes del cuerpo en español descripción semántica*. Treball de màster, Universitat de Girona.
- CREISSELS, D. (2012): *Matériaux pour un dictionnaire mandinka*. Université Lumière (Lyon2).
- CROUS, B. (2009): *Estudi interlingüístic de les construccions que expressen estats patològics en català i en mandinga*. Tesi doctoral, Universitat de Girona.
- DIEC = Institut d'Estudis Catalans: *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona / Palma de Mallorca / València: Edicions 3 i 4 / Edicions 62 / Editorial Moll / Enciclopèdia Catalana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995 [DIEC2 = <http://dlc.iec.cat/>].
- ENFIELD, N. J., MAJID, A. i VAN STADEN, M. (2006): "Cross- Linguistic Categorisation of the Body: Introduction". A: ENFIELD, N. J, MAJID, A. i VAN STADEN, M. (eds.): *Parts of the Body: Cross-Linguistic Categorisation* (Special Issue). *Language Sciences*, 28, p. 137-147.
- FERRERÓS, C. (2015): *Categorització semàntica de les parts del cos en català i amazic: un estudi comparatiu*. Tesi doctoral, Universitat de Girona.
- FERRERÓS, C. (2016): "Variació intralingüística en la categorització i l'etiquetatge de les parts del cos en català: una reflexió metodològica". Barcelona: *Estudis Romànics*, v. 38, p. 7-31.
- GRÀCIA, L. (2002): *El soninké i el mandinga: estudi comparatiu entre les gramàtiques del soninké i el mandinga i la del català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social.
- GRÀCIA, L. (2009): *Llengua i immigració. La influència de la primera llengua en l'adquisició del català com a segona llengua*. Vic: Editorial EUMO.
- GRIMES, B. F., GRIMES, J. E. (2000): *Ethnologue*. Dallas: SIL International, v. 1.
- VALENZUELA, J., IBARRETXE-ANTUÑANO, I. i HILFERTY, J. (2012): "La Semántica Cognitiva". A: VALENZEULA, J., IBARRETXE-ANTUÑANO, I. (eds.): *Lingüística Cognitiva*. Barcelona: Anthropos, p. 52-68.

Índex

1. Introducció	1
1.1. Hipòtesi i objectiu.....	1
1.2. Estructura del treball.....	3
2. Estat de la qüestió: la categorització	3
2.1. La dimensió vertical de la categorització: la Teoria del Nivell Bàsic	4
2.2. La dimensió horitzontal de la categorització: la Teoria dels Prototipus.....	4
3. Metodologia	6
4. Categorització de les parts del cos en català i en mandinga.....	9
4.1. El cos	9
4.1.1. Català.....	9
4.1.2. Mandinga.....	10
4.1.3. Resultats	12
4.2. El cap	13
4.2.1. Català.....	13
4.2.2. Mandinga.....	14
4.2.3. Resultats	14
4.3. La cara	16
4.3.1. Català.....	16
4.3.2. Mandinga.....	17
4.3.3. Resultats	18
4.4. Les galtes	19
4.4.1. Català.....	19
4.4.2. Mandinga.....	20
4.4.3. Resultats	20
4.5. La barba	23
4.5.1. Català.....	23
4.5.2. Mandinga.....	24
4.5.3. Resultats	24
4.6. El coll.....	27
4.6.1. Català.....	27
4.6.2. Mandinga.....	27

4.6.3. Resultats	28
4.7. El pit	30
4.7.1. Català.....	30
4.7.2. Mandinga.....	31
4.7.3. Resultats	32
4.8. L'esquena.....	35
4.8.1. Català.....	35
4.8.2. Mandinga.....	35
4.8.3. Resultats	36
4.9. Les extremitats.....	39
4.9.1. Català.....	39
4.9.2. Mandinga.....	40
4.9.3. Resultats	40
4.10. Les parts internes	45
4.10.1. Català.....	45
4.10.2. Mandinga.....	46
4.10.3. Resultats	47
5. Conclusions	49
6. Bibliografia.....	53
Índex	54